

WAGV

Nr. 4

21. VEEBRUAR

1925

Foto Akei.

Sõjaväeline paraad Eesti iseseisvuse esimesel aastapäeval 24. veebr. 1919. a. Tallinnas, Vabadusplatsil. Platsil näeme alles Peetri ausammast. Väeosad Vene sinelites ja papahades. Harjuvärava mäe küljed mustendavad rahvast. Pilt on saadud Vabadussõja muuseumist.

TALLINNA EESTI KIRJAST.-ÜHISUSE

kirjastusel ilmunud

RAAMATUTE NIMEKIRI

- Käsitüvi.** Novellid. Adson, A. Hind 85 m.
- Taavet Soovere elu ja surm.** Romaan. Mait Metsanurk. Hind 120 mk.
- Saatuse tüjud.** Jutud Vene-Austria võitlustest Karpaatides. J. Mändmets. Hind 130 mk.
- Poiss ja liblikas.** Novellid. A. H. Tammisaare. Hind 100 mk.
- Teekond Hispaania.** Reiskirjeldus. Friedebert Tuglas. Hind 200 mk.
- Pärisosa.** Luuletustekogu. Marie Under. Hind 85 mk.
- Nipet-Näpet.** Legendid, anektoodid ja tõsijuhumised. A. Jürgenstein. H. 50 m.
- Vähkmann ja Ko.** Fõljetonistlik romaan. O. Luts. Hind 100 mk.
- Tiibuse Jaak Tiibuse kirjavahetus.** I ja II jagu. Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. I jagu — hind 60 mk., II j. Hind 150 mk.
- Tiibuse Mari ajalikud laulud.** Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. H. 35 m.
- Eesti iseseisvuse teel.** I. Vene revolutsioonist Eesti vabadussõjani. Ülevaade 1917. ja 1918. a. sündmustest. A. Tammann. Hind 160 mk.
- Minu mälestused.** Adm. Joh. Pitka meemaaarid. Hind 225 mk.
- Sõda Landeswehriga.** J. Poopuu. H. 100 m.
- Au langenuile.** Luuletused vabadussõja kangelastele. Aks. Kallas. Hind 200 m.
- Tulilüü.** Veste. O. Luts. Hind 160 mk.
- Väikelinn.** Richard Roht. Hind 80 mk.
- Ahvide kasvandik.** Juhtumuste romaan. Ed. R. Burroughs. Inglise keelest L. L. Hind 200 mk.
- Kadunud mees.** Ülipõnev romaan. Inglise keelest L. L. Hind 160 mk.
- Loitev koit.** Romaan Ameerika dollaritemaalt. Jack London. Inglise keelest H. M. Hind 200 mk.
- Malailaste laev.** Romaan. Clark Russell. Inglise keelest. Hind 150 mk.
- Julge mäng.** Kriminaalromaan. R. Augustin Freeman. Hind 80 mk.
- Punased lõunast.** F. Grass. Hind 60 m.
- Psükoloogia pääjooned.** I, II ja III osa. Dr. H. Höffding. Tõlkinud K. Freiberg. Hind 130 mk., 180 mk. ja 200 mk.
- Valitud Eesti rahvalaulud.** Antoloogia, eessõnaga rahvaluule üle. A. Saareste. Hind 130 mk.
- Kodumaal rännates II.** Piirisaare-Eadla-Neeruti-Haapsalu. G. Vilberg. Hind 100 m.
- Kasvatuse radadel.** Kasvatuse õpetus. C. H. Niggol. Hind 630 mk.

KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI

LAGU

TOIMETAJA
E. RAUDSEPP
VÄLJAANDJA
TALL. EESTI
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA 2 NÄDALA TAGANT

III AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2
TOIMETAJA KÖNETUNNID ÄRIPÄEVIL 1-2

Vägede ülemjuhataja vab-
dussõjas kindral-leitnant

J. Laidoner.

Sündis 1884. a. 31. jaan. Viljandimaal, Viiratsi vallas. Hariduse sai Viljandis, Petrogradis ja Vilno sõjakoolis. Teenis ilmasõja ajal Vene väes. 1917. a. Eesti väeosade moodustamise ajal sai 1. Eesti jalaväe diviisi ülemaks. 23. detsembril 1918. a. — vägede ülemjuhatajaks, milles oli sõja lõpuni ja hiljem lühikest aega kommunistliku mässukatse puhul. Pääle Eesti vabadusristi 1. liigi 1. järgu ja Vene sõjaväes vahvuse eest saadud Georgi mõõga ja teiste autahete ja aumärkide on kindral-leitnant Laidoner'il: Inglise Püha Michaeli ja Püha Georgi rüütli aumärgid (K. C. M. G.); Prantsuse Auleegioni ohvitseri aumärk; Poola ordude Polonia restituta 1. klassi ja Virtuti militari 5. kl. aumärgid; Soome Valge Roosi ordeni suure risti ja 1. klassi risti komandöri aumärgid; Läti Karutapjate ordu 1., 2., 3. klassi aumärk.

Foto Vannas.

Foto Akel.

Esimene Eesti vabariigi aastapäeva paraad 24. veebruaril 1919. a. tookordsel Peetri platsil. Frontidel oli parajasti sündinud õnnelik pööre ja vaenlane taganes piiri taha. Soomlaste abisalgad olid päralt jäänud (näeme nende salka valgetes mütsides ja oma lipuga pildi paremal poolel, ausamba juures). Eesti sõjaväelased sarnanesid välimuselt alles Vene soldatitele, sineite ja püühadest. Aga Eesti lipud lehvivad. Rahvas on valgunud murruga Harjuvärava mäe kallakutele.

DOROTHEA LILLEKORVIKE.

Gottfried Kelleri legend. Tõlk. J. N.-V.

Kuid sellaselt kaotuda,
on pigem end leida.
Franciscus Ludovicus Blossius,
Vaimulik õpetus, päätükk 12.

Pontus Euxinus'e lõunapoolsel kaldal, Halys'i jõe suust mitte kaugel, asus Rooma suvila heledamas kevadhommiku valguses. Pontuse vetelt tõi põhja-ida tuul aedadesse karastavat jahedust, millest paganad ning salakristlased tundsid sama mõnu, mida värisevad lehedki puil.

Mereäärse lehtlas, lahus muust maailmast, seisid noor inimpaar: ilus noormees õrneima

tütarlapse vastu. See hoidis käes suurt kaunikujulist kausi, lõigatud läbipaistvast punasest kivist, hoidis seda kõrgel, et noormees võiks imetleda selle ilu, — ja hommikupäike paistis säravalt läbi kausi, mille punane helk varjas tüdruku palgel selle enda punastuse.

See oli patriitslase tütar Dorothea, kelle kosis Fabricius, Kappadootsia provintsi maavalitseja. Kuna ta aga oli pedantlik kristlastekiusaja ning Dorothea vanemad selle uue ilma-vaate pooldajad, millesse hardumusega süvenedes ikka rõhkem kiindusid, siis seisid nad vägeva inkvisiitori päalekäimisele vastu nii

vaprasti kui vähegi võisid. Mitte, nagu oleksid nad tahtnud oma lapsi tõmmata sellesse vaimulikku võitlusse või nende südameid kasutada kaubaveeringutena usu asjus; seks olid nad liig õilsed ja vabameelsed. Nemad vaid arvasid, et usuline inimpiinaja alati oleks ka halvaks südamerahuldajaks.

Sarnastele järelekaalumistele anduda polnud Dorotheal endal küll vaja, sest et tal oli teine kaitseabinõu maavalitseja kosimise vastu — armastus selle salasekretääri Theophiluse vastu, kes seisis parajasti ta juures ja vahtis iseäralikult punasesse kaussi.

Theophilus oli väga häa haridusega, peen inimene, põlvenedes hellenlastest, kes saatuse keerdudest oli mõistnud kõrgele tõusta ja kes nüüd kõigi lugupidamist nautis. Aga oma nooruspäevade viletsusist oli jäänud talle pisut umbusklik ja kinnine iseloom, ja kuna ta leppis seega, mis ta ise omal jõul oli saavutanud, ei tahtnud ta naljalt uskuda, et keegi võiks nii hoopis iseendast temast hakata tõsiselt lugu pidama. Ta pidas noorukest Dorotheat kalliks kui oma elu, aga juba asjaolu, et Kappadootsia

kuulsaim mees teda kosis, hoidis teda lootusest midagi enda kasuks; ja milgil tingimusel poleks ta tahtnud mängida naljaväärset osa selle isanda kõrval.

Hoolimata sellest püüdis Dorothea juhtida oma soove parajale sihile ja esialgu nõutada temaga kohtamist nii tihti kui võimalik. Ja kuna see alati näis rahulik ja ükskõikne, tõusis Dorothea kirk kunj väikeste ebakohaste kavallusteni, ja ta katsus teist armukadedusega tuliseks teha, tehes nagu tegemist maavalitseja Fabriciusega ja muutudes selle vastu nagu lahkemaks. Kuid vaene Theophilus ei mõistnud sarnast nalja põrmugi, ja kuigi ta seda oleks mõistnud, poleks ta uhkus talle kunagi lubanud näidata end armukadedana. Siiski sai ta pikapääle kaasa kistud, ta meeled löid segaseks, nii et ta end mitu korda ära andis, kuid ikka kogus ta end uuesti ja sulges tundmused endasse, ning õrnalt armunule ei jäänud muud üle kui tarvitada pisut vägivalda, et parajal juhusel korruga aumamata võrgu kinni tõmmata.

Theophilus viibis ametiasjus Pontuse maa-

Eesti merejõudude juhatajad.

Foto Vannas.

1. Merejõudude juhataja Herm. On praegu haige, tema kohuseid täidab H. Saltza. 2. Merejõudude staabitülem H. Saltza.

Lotte Pritzel.

Tantsitar.

kommas, ja Dorothea, kes seda teadis, tuli Cäsareast sinna järgides vanematele, et ärkavat kevadet suvilas veeta. Nii oli ta käesoleval hommikul mõistnud hoolikalt ja targalt kokku-säetud plaani järele teda meelitada lehtlasse, pooleldi nagu kogemata, pooleldi nagu oma lah-kust mõista andes, et mõlemad, niihästi hää saatus kui ülesnäidatud poolehoid, teda pidid tõstma rõõmsasse ja lähedasse vahekorda ja seda ka tegid.

Tüdruk tahtis talle näidata vaasi, mille talle häätahtlik onu oli nimepäevaks Trapesundist saatnud. Ta nägu säras puhtast rõõmust tundes armsamat nii lähedal, olles kahekesi ja näi-dates temale midagi ilusat; ja ka noormees tundis tõsiselt rõõmu: päike temas pääsis täiesti paistma nii, et ta enam takistada ei saanud, et ta usaldavalt naeratas ja silmad särasid.

Ag antiik mütoлогия on unustanud nime-tamast õrna Erosi kõrval kademat jumalust, kes otsustaval silmapilgul, kus õnn seisab üsna lähedal, heidab armastajale liniku silmadele ja moonutab neil sõnad suus.

Kui tüdruk talle usaldades kausi kätte andis ja ta küsis, kes selle kinkinud, siis avatles lõbus üle-meelsus neitsit kelmlusele, nii et ta vastas: „Fabricius!“ ja oli ise sääljuures kindlas veendumuses, et teine ta nalja valesti ei või

mõista. Et tal aga puudus võime anda oma rõõmsalt erutatud naeratusese niisugust pilka-vat ilmet mainitud äraolija arvel, mis tema nalja selgesti oleks väljendanud, siis jäi Theo-philus kindlasti uskuma, et kogu ta hele ja südamlük rõõm ainuüksi kingitusele ja selle tegijale kuulub ja tema haledasti lõksu on sat-tunud, kuna ta oli astunud üle ringist, mis talle suletud ja võõras. Tummalt ja häbis löi ta silmad maha, hakkas värisema ja paiskas sä-rava iluasja maha, kus see tükkideks purunes.

Esimese ehmatusega unustas Dorothea soo-tuks oma nalja ja pisut Theophilusegi ja kum-mardas kurvalt kildusid koguma, hüüdes ainult: „Kui kohmakalt!“ ilma, et talle otsa oleks vaa-danud, nii et ta muutust tema näol ei märga-nud ja valesti mõistetud nalja ei aimanud.

Kui Dorothea jälle sirgenes ja ruttu kogu-nedes ta poole pööris, oli Theophilus juba kogu oma uhkuse tagasi võitnud. Süngelt ja üks-kõikselt vaatas ta talle otsa, palus teda pea-aegu pilgates andeks, lubades täie tasu purus-tatud vaasi eest, tervitas ja lahkus aiast.

Kahvatades ja kurvalt vaatas tüdruk ta saadud kujule järele, kes valge tooga tiheda-mini ümber tõmbas ja musta käharpää painutas küljele nagu kaugele uitavais mõtteis viibides.

Hõbedase mere lained löid pehmelt ja pik-kamisi kalda marmorastmeile, muidu oli kõik ümberringi vaikne ja Dorothea oma väikeste viguritega otsakorral.

Nuttes hiilis ta kausi kokkukorjatud kildu-dega oma tuppa, et neid sääll peita.

Nüüd ei näinud nad teineteist mõningad kuud; Theophilus ruttas jalamaid tagasi pää-linna ja kui ka Dorothea sügisel sinna tagasi tuli, püüdis ta iga kokkupuutumise eest hoi-duda, kuna juba võimalus tüdrukut kohata teda kohutas ja erutas; ja nii oli kogu iluilm korruga kustunud.

Loomulikult kujunes lugu nüüd nii, et tütar-laps lohutust hakkas otsima oma vanemate usus, ja niipea kui need seda nägid, katsusid nad oma lapsele seejuures abiks olla ja teda kõigiti tutvustada oma usukommnete ja väl-jendusviisidega.

Vahepeäl oli Dorothea kombe pärast üles-näidatud lahkus maavalitsejasse omaajagu õnnestavalt mõjunud, nii et Fabricius kahe-võrdse hooaga oma kosimist kordas, arvates end selleks õigustatud. Seda enam pani teda imestama, et Dorothea talle nagu enam näk-kugi ei tahtnud vaadata ja tast põrmugi ei näi-nud hoolivat, pigemini isegi tema puhul vastu-meelsust näis tundvat. Kuid seepärast ta veel ei loobunud, vaid hakkas veel enam pääle käima, kusjuures ta ühtlasi temaga uue usu

Saarlaste laul.

Katke Byroni poeemist „Saar“. Tõlkinud --ao.

Kuis helahtlemas laulust Tubonai,
kui veerengul laht loodes õhkub lai!
„Koos käigem varjulisi õhtuteid
ja kuulgem linnulaulu!“ kutsub neid:
„Tui kudruteleb põlismetsa suus
kui jumalate huiked Boloiuus;
haudlillist põimigem säääl kirjud keed,
sest kangelaste katmul kaunid need,
ning videvikul valvakem, kus kuu
kiirt hellalt heidab läbi unapuu,
mis üleval ja kurval kahinal
meelt liigutab meil, puhkavail ta all;
või vaatkem karidelt, kuis vihaselt
voog võitu püüab kaljuhiiglastelt,
et tuiskab vahu vikerkaarestik!
Kui ilusad on need! Kui õnnelik,
kes, jätnud elu tormitsevad teed,
võib hõiselda, kus mässused vaid veed!
Ent neilgi taltub salmes kihk ja pakk,
ja raugab kuu all mere lehviiv lakk!“

* * *

„Ja kalmistult me lilli palmitsegem
ja taeva vaimudena ilutsegem
ning lainestiku vahtu sukeldagem
ja lillelisel rannal pikutagem,
säääl uneluses mustad mured heitkem
ja ihu lõhnalisel õlil võidkem

ning pähe pangem pärjad õilmetest,
mis puhkend kangelaste südamest.
Kuid kuulge! käes on öö, ja tumedana
trumm kutsub, pasun põrab kumedana,
laul hüüab, algab tungaltantsu lõõm;
ja muru külwab punaseks ta lõõm;
nüüd mingem! Tõtkem rohkendama ridu
ja mälestagem muistist kaunist pidu,
mil fidshi julmalt veristama piiki
veel polnud rännanud me saareriiki.
Oi! varistanud tublimad ta tapper!
Oi! vaibund mulda meeste õitseng vapper!
me nurmed söötinud, ja tundmatu
aeg armu veetleva ja hõbekuu.
Kuid olgu! õpand nad meil sõjapahet!
nad õpand sajatama noolerahet!
saab turmaks neile võigas võitluskomme!
Kuid täna ilugem! Ees minek homme!
Kann kõrgele! Tants sütib tuhinaga!
Joo põhjani! Surm ootel läve taga!
Rüüd lehvittegu tuulest hajuvil,
võöl nõtkel näigu valge tapalill,
pääd pärjad rohked kroonigu, ja kaela
õishelkjalft ehtigu kee huunipaela,
et lillehe helendab ja kõeb
mäel musta rinna, mis all kuumalt lööb.“
Nii luulest, laulust helas suvinurm,
mil polnud puhund veel Euroopa turm.

pärest riidlema ja ta südametunnistust heiduta-
tama hakkas, segades meelitusi halvasti var-
jatud ähvardustega.

Dorothea aga tunnistas avalikult ja kart-
matult oma uut usku ja pöördus temast kõr-
vale, nagu oleks ta tühi vari, keda ei nähta.

Theophilus kuulis kõike seda ja ka seda,
kuis hääl tüdrukul just polnud parem põli.
Kõige rohkem üllatas teda teade, et Dorothea
prokonsulist midagi teada ei tahtvat. Olgugi,
et Theophilus oma usus käis esivanemate vana-
ilmavaatelisi radu, või oli ükskõikne, ei pahan-
danud teda tütarlapse uus usk ja ta hakkas
kaastundlikult talle uuesti lähenema, et pare-
mini näha ja kuulda, kuis ta käsi käib. Aga
kus ta ka ei seisnud või ei sammunud, ei kõnel-
nud tütarlaps nüüd enam muust kui kõige
õrnus- ja igatsusrikkamais ütlusis taevasest
pelust, kelle ta leidnud, kes surematu ilus teda
ootavat, et tõmmata teda oma hiilgust hoova-
vale rinnale, ulatada talle igavese elu roosi
i. n. e.

Sarnast kõnet ei mõistnud noormees sugugi;
see pahandas ja haavas teda ja täitis ta südame
isesuguse piinava armukadedusega tundmatu

jumala vastu, kes nõrga naise meeli oli võr-
gutanud; sest kuidagi ei jaksanud ta ärritatud
ja mahajäetud Dorothea väljendusviisi teisiti
seletada ja mõista kui vana antiik mütoloogia
alusel. Üleilmilise olevuse vastu armukadedust
üles näidata ei haavanud enam ta uhkust, sa-
muti kui kadus kaastundmus naise vastu, kes
uhkustas oma ühendusega jumalustega. Ja
ometi polnud see midagi muud kui lootusetu
armastus noormehe vastu, mis talle sarnased
sõnad suhu pani, kuna armastusastel alatasa
südames tõrkas.

Nii kestis see vahekord mõnda aega, kuni
Fabricius sellest vägivaldselt kinni haaras.
Tulid uued kuninga käsud kristlaste tagakiusa-
miseks, millise ettekäände kasutamisel Fabri-
cius Dorothea ja ta vanemad vangistada las-
kis, paigutades tütre eraldi vangikambri üksik-
tõrkuamiseks ta usu pärast. Uudishimulikult
lähenes ta siis ise ja kuulis, kuidas see valjusti
vanu jumalaid sõitles ja Kristust kui ainsat
maailma isandat tunnustas, kellega tema kui
mõrvoja olla kihlatud. Säääl haaras ka maavalit-
sejat pöörane armukadedus. Ta otsustas teda
hukata, käskis viia tüdruku piinapingile ja kui

see sääl veel oma usust ei loobu, siis sunnata. Siis läks ta. Dorothea tõmmati raudrestile, mille all õhutati süsi sel kombel, et kuumus vaid pikkamisi kerkis. Aga õrnale kehale sünnitas see kohe piina. Ta karjatas paar korda surutult, kuna ta restile köidetud liikmed tuk-satasid ja pisarad ta silmist voolasid. Vahepääs oli Theophilus, kes sarnaste kiusamiste osavõtust loobus, asjast kuulda saanud ja ta tõttas täis rahutust ja kokkumist kohale; oma hää käekäigu kaalule pannes tungis ta läbi vah-tiva rahvahulga, ja kui ta nüüd ise Dorothea tasaseid kaebeid kuulis, kiskus ta ühel sõduril mõõga käest ja seisis ühe hüppega tütarlapse piinapingi ees.

„Kas sul on valus, Dorothea?“ küsis ta valusa naeratusega, valmistudes läbi lõikama ta köidikuid. Aga tütarlaps kostis, korruga nagu vallutatud ülimast õnnejoovastusest, vaba igasugusest valust: „Kuis võiks mul küll valus olla, Theophilus? Kuna ma ju leban mu ohtlaltarmastatud peiu roosidel! Vaata, täna on mu pulmad!“

Nagu peen naljatuse hõljus ta huulil, kuna ta silmad täis õndsust temal viibisid. Üleilm-line sära näis tütarlapse ühes ja piinapingiga ära seletavat, pühalik vaikus levines, — Theo-philus langetas mõõga, heitis ta eemale ja astus taas häbistatult ja kohmetanult tagasi, nagu tol hommikul mereäärses aias.

Uuesti põletasid leegid, Dorothea oigas ja nõudis surma. See saigi talle osaks; ta talu-tati hukatuskohale, kus ta pää pidi langema kirve all.

Kergel sammul astus ta edasi, ta järel mõt-tetu ja käratsev rahvakari. Ta nägi tee ääres seisvat Theophilust, kes oma silmi temalt pöö-rda ei raatsinud. Nende pilgud puutusid kokku. Dorothea peatus pilguks ja täis veetlevust sõ-nas ta talle: „Oo, Theophilus, teaksid sa, kui kaunid ja uhked on mu Issanda roosiaiad, mil-les ma mõne silmapilgu pärast saan jalutama, ja kui magusad on ta ilusad õunad, mis sääl kasvavad, — sa tuleksid minuga ühes!“

Sääl kostis Theophilus kibedalt naerata-des: „Kas tead, mis, Dorothea? Saada mulle säält mõni oma roosidest ja õuntest, kui sinna saad, nii prooviks!“

Sääl tervitas ta lahkelt ja läks edasi oma teed.

Theophilus vahtis talle järele, kuni õhtupäi-kesest kullatud tolmupilv, mis saatis rongi-käiku, eemal nagu udus kadus ja maantee sei-sis vaikne ja tühi.

Ta kattis kinni pää ja kadus oma kotta, kus ta vankuval sammul tõusis maja katusele, kus avanes vaade Argensi mägestikku, mille ühel tipul oli hukkamiskoht. Ta silm võis hästi se-

letada tumedat inimestehulka mäel — ja igat-sedes laotas ta laiaili käed sinna poole. Sääl arvas ta loojeneva päikese paistel nägevat lan-geva kirve helki — ja meelemärkuseta langes ta põrandale, pale vastu kalki kivi. Ja töö-poolest oli Dorothea pää samal silmapilgul lan-genud.

Kuid mitte kaua ei lamanud ta liikumatult, kui hele hiilgus hämarikku valgustas ja pimes-tavalt Theophiluse käte alla tungis, millel puh-kas ta pale, ja ta suletud silmadesse hoovas nagu voolav kuld. Ühtaegu täitus õhk peene lõhnaga. Nagu tundmatust uuest elust täide-tuna ajas end noormees sirgu, imeilus poisike seisis ta ees, kuldkäharais, tähtedega üleüllit-tud rüüis, paljajalu, millest hoovas hiilgus nagu kätestki, mis hoidsid korvikest. Korvike oli täis ilusamaid roose, milliseid silm eales polnud näinud, ja rooside keskel kolm paradiisiõuna.

Ütlematu truustidamliku ja otsekohe lapse-naeratusega, milles siiski ei puudunud väike veetlev kelmlus, lausus laps: „Selle saadab sulle Dorothea!“ ulatas talle korvikese kättesse, ise küsides veel: „Kas sa selle ka hästi alles hoiad?“ ja kadus.

Theophilus hoidis korvikest, mis veel alles oli jäänud, tõesti kättes; kolm õuna selles näi-tasid kergeid hambaasemeid, mis olid hammus-tatud kahest väikesest hambast, nagu see kom-beks oli antiikaja armastajate vahel. Pikka-misi söi ta õunad, leegitsev tähtitaevas pää kohal. Võimas igatsus tuikas magusa tulena kogu ta olevuses, ja korvikest rinnale surudes ja mantliga kattes, ruttas ta maja katusele alla, tänavaist läbi maavalitseja palazzosse, kus see pidulauas istus ja metsikut pahameelt, mis ta hinge täitis, lahjendamatu Kallhidesi veiniga sumbutada püüdis.

Läikivail silmil astus Theophilus ta ette, kor-vikest näitamata, ja hüüdis kogu majakondsete kuuldes: „Tunnustan Dorothea usku, mille eest ta praegu tapeti, kui ainuõiget!“

„Siis sõida sa sortsile järele!“ kisendas maavalitseja, kes äkilisest vihast ja tulisest ka-dedusest piinatuna üles kargas ja oma sala-sekretäril veel samal tunnil laskis pää mahla raiuda.

Nii sai Theophilus veel samal päeval Doro-theaga ühendatud. Õndsate selgitatud pilguga võttis ta noormehe vastu; nagu kaks tuvikest, kes teineteisest tormi läbi kaugele kistud end jälle leidnud ja esmalt suures tiirus kodukoha ümber lendlevad, nii hõljusid ühendatud käsi-käes, kiiresti, kiiresti, puhkust pidamata, taeva äärsemäis sõõrides, vabad igasugusest rasku-sest, ja ometigi nemad ise. Siis lahkusid nad mängides ja kaotasid teineteise avaras otsa-tuses, kuna kumbki siiski teadis, kus viibib

Katsushika Hokusai (1760—1849) kangelane karistab oma vastast päikesega.

Jaapani kunsti üks viimastest virtuoosidest, maalija ja puulõikejoonistaja. Käesolev pilt on võetud ühest Eestis olevast tema puulõike-joonistuste raamatust (kunstn. P. Areni omandus). Käsitab mingisugust Jaapani muinasjuttu. Hokusai mõjutas suurel määral Prantsusmaal tekkinud impressionismi.

JAAPANI LUULEST.

Jaapan on saanud küllalt tuntud maaks eurooplasele eriti selle aastasaja kestes, kuid Jaapani kirjandus mitte sel määral kui ta oleks õigustatud. Kuna Jaapani maalikunst on omandanud suure tähtsuse Euroopa kunsti arenemises, kauge ja raskesti õpitav keel on takistanud Jaapani luule levimist Euroopas. Ometi Jaapan on luule maa! Mitte üksi, et kogu ajaloo kestes luuletaja kutse on olnud suures aus ning igasugu ülemused, mikaadod kaasa arvatud, on tegutsenud loominguks, et kümmandal aastasajal mikaado Daigo asutas isegi luuleministeeriumi. Luuletuste tundmine on rahva seas nii suur, et mitmed enam tarvitavad

mängud põhinevad luuletuste tundmises — neid mängivad aga kõik ühiskondlikud kihid.

Jaapani luule kõige vanem väljaanne on „Manyoshu“ (10.000 sõna), mis sisaldab luuletusi seitsmenda aastasaja algupoolest alates. „Manyoshu“ kogus luuletaja Yakamochi, ning see töö lõppes 759. aastal. See antoloogia sisaldab 4500 luuletust paljudelt luuletajalt, kelle seast on jäänud elama rahva mälestusse elegeiline Kakinomoto no Hitomaro (umb. 662—709), maastiku-maalija Yamabe no Akahito (8. aastasaja keskel elanud) ja Yama-no-ne no Ogura (mõnes raamatus Okura, 660—733). Nende luuletajate isikud on saanud juba

teine ja mis mõtleb, ning kuidas ühtlasi üksteisega kogu universumi, kogu ta eluga magusas armastuses süleleb. Siis otsisid nad üksteist jälle kasvava igatsusega, mis ei tunnud ei valu ega kärsitust; nad leidsid end ja hõljusid jälle ühendatult edasi, või püüsid üksteise vaatlusse süvenenult, või imetlesid ääretu maailma kau-

gust ja lähedust. Kuid ükskord sattusid nad õrna unustusse vajunud liig lähedale püha Kolmainu kristallist majale ja astusid sisse; sääl kaotasid nad meelemärguse, unudes nagu kaksikud ema südamel all, kus nad vist täninigi magavad, kui nad vahepääl säält välja pole pääsenud.

legendaarseiks, eriti Hitomaro, kelle auks on ehitatud tempel, ning keda on vaja ainult hüüda meie ajal, et võida luua hää luuletus. Järgneva epooigi luuletajad on kogutud antoloogiasse nimega Kokiushu (vanade ja uute luuletuste kogu), mille valmistas luuletaja Tsu-rayuki 905. aastaks eelmaintud keisri Daigo käsul. Ses kogus on väljapaistev meheliiku loomuga piiskop Henjo (suri 890. a.) ja prints Ariwara no Narihira (surnud 880. a.).

Kuna luules vorm on tähtis, uus aeg nõuab alati uut vormi, siis Jaapani luule tundub monotoonsena: kord kindlaksmääratud vorm on püsinud sunduslikuna meie päevini, mis just uute luuletajail on olnud raskuseks ja pinnaks silmas. Suuri tulemusi pole veel annud võitlus uue vormi eest Jaapani luules, mille algatas energiline Mootori Norinaga (1730—1801.) ning milline võitlus Euroopa toetusel kestab veel.

Jaapani luuletuse põhivorm on tanka ehk uta. See on viierealine luuletus, esimene ja kolmas värss viiesilbiline, teine ja viies seitsmesilbiline. Kolmkümmendiks silpi — ei enam ega vähem — see on Jaapani luuletuse põhivorm.

Tanka vorm valitseb Jaapani luule algusest. See põhjeneb ainult silpide arvul, riimi ega värsimõõtu ei ole. Tanka koosneb kahest osast: esimesed kolm värssi — kami no ku, ülemstroof, millele järgneb käsuur, selle järgi shimo no ku, alamstroof. See tehniline ja mõtteline jagunemine kahte ossa tuletab meele umbes klassilise distihhoni jagunemist.

Tanka napp vorm nõuab äärmist sõnade valikut ning mõtte kokkukurumist väheseisse sõnusse. Toon näiteks Henjo tanka, kus, nagu Jaapani nimezegi juures, tarvitan Jaapani grammatikais tarvitataid fonetilisi märke, nimelt: j = dsh (Vene ж), ch = tsch (Vene ч), sh = sch (Vene ш), z = z (Vene з), ei = e, y = i.

Hachisu-ba no nigori ni shimanu kokoro moté,	} kami no ku
nanikawa tsuyu wo tama to asamuku?	

Näiteid Jaapani lüürikast.

Matsuo Basho.
(1643—1694).

I.

Hira-Izumi lahingväljal.

*O, suve rohud,
kuis hulga sõdurite
te unelmpaigaks!*

2.

Eksitus.

*Mis hää! see hele?
Kuu nutt? Või unistaja?
See oli kägu.*

Sarumaru Tayu.
(Tayu — templiametnik).

Sügis.

*Kui kuuled sõdra
sa kõrvusõvvat kisa,
mis kuristikest
ja kaljudest käib läbi,
siis tea: on sügis saabund.*

Toshiyuki.

Armastuse sügis.

*Nüüd tuleb sügis,
ma närtsin, koltun, langen,
mitte et näeksin,
vaid tul on mulle teatand:
ta mulle juba võrras.*

Saigu no Nyogo:
(naisluuletaja).

Tuulekeelte mäng.

*Kui kandletoonid
on tuulel mägiladal
ja kuristikus —
kus on ta õppind selle
hellkeelte löögi mängu?*

Kaki-no-moto no Hitomaro:
(surnud 8 a. s. algupoolel).

Armastaja paadis.

*On hommikudu
Akashi ranna ümber
ja kerib aiva —
kui valus, et ei laevur
või näha saare kaldaid!*

Tõlkinud Ormi Arp.

Sõnasõnaline tõlge: Nii kaunistj lebab kaste lotos-lehel nagu pärlest põimituna, kas võib meid petta nii jaunis lill kui lotos?

Tanka vormist väikesi kõrvalekaldumisi on, näiteks esimese värvi pikendamist ühe silbi võrra, kuid see on võrdlemisi haruldane. Muide võin juure lisada, et ka mõned Euroopa luuletajad on vahest tarvitanud tanka vormi, nii Eestiski salapärane Arthur Valdes on avaldanud „Siuru“ albumis „Viis tankat Mimosale“.

Kuna vanemal ajal tankat meelsasti pikendati, 16. aastasajal tekkis tankast uus vorm hokku, mis on õigupoolest tanka esimene osa, kami no ku. See on kolmevärsine pisiluletus, esimene ja kolmas värss 5. teine 7 silpi pikk.

Et seda vormi on tarvitatud rohkesti naljasulisiks lauleks, teda nimetatakse ka haiku ehk haikai (naljavärss). Oli hokkulgi mõningaid vormivariante, nii: 5—9—5, 7—5—5 jne. Kui tanka vorm nõuab äärmist mõtte koondamist (õlgugi, et harukorril luuletus koosneb mitmest tankast), siis hokku on pigemini epigramm oma pikkuselt. Toon näiteks Matsuo Basho, suurima hokku-luuletaja (1643—1694) hokku „Häirit vaikus“, mis hiljem järgneb ka vormile vastavas tõlkes:

Furu ike ni
kava su tobi ko mu
nisu no o to.

Sõnasõnaline tõlge: Ürgvana tiik, Surmvaikne. Plaksub vesi. Mis on? Konnahüpe oli.

*

Jaapani luule on idülliline ja joonistatud tagasihoidlikult nagu Jaapani maalgi. Ta vormiline nappus on olnud takistuseks ehk paljudelegi uuemate aegade luuletajatele, kuid teisest küljest just see huvitab: väheste sõnadega enam mõtet.

*

Minu tehtud tõlked, mis ilmuvad „Aos“, on valmistatud Jaapani luuletuste sõnasõnaliste tõlgete põhjal kui ka mitmete ümberluuletuste võrdlemisel.

Ormi Arp.

MÄLESTUSED JA JUHTUMISED.

A. CONAN DOYLE.

MÕNED TÄHTSAD MEHE D. LLOYD GEORGE.

Kui mul juhus on olnud kokku puutuda mõne tähtsama isikuga, olen sagedasti teinud mõne ülestähenduse sellest, mis nad on rääkinud või millise mulje nad minusse on jätnud. Siiski on raske neid ülestähendusi trükkis avaldada, kui oled juhtunud olema küllaliseks, ja arvan, et seda ainult neil juhtumistel võib teha, kui teadlikult ei haavata vastuvõtlikku perekmeest ja täpselt tarvitatakse oma otsustamisvõimet.

Igatahes üks meeldivamatest külgedest

kaasaegsete tähtsate meeste iseloomust jääks teadmatusse, kui päris vaikides mööda minna sarnastest silmapilkudest. Sest riigimees kodus elus on tihti inimlikum ja armastusväärsem kui avalikus elus.

Leian oma ülestähendustest, et Lloyd George, olles pääminister, mind enese juure pruukostile palus aprillis 1917. aastal. Keegi kolmas isik, keda ka oodati, ei ilmunud, nii et leidsin enese üksinda Downing Street nr. 10 (Inglise pääministri asukoht) klassilises söögi-toas, sest majaperemees lõpetas veel oma hommikust tualetti. Varsti ilmus ta, rietatud halli ülikonda, elegandina ja naeratavana — vähe-matki märki sellest, et kandis õlgadel Euroopa suure sõja raskust.

Terve vastuvõtt ei oleks võinud olla sõbralikum ja demokraatsem. Ühtegi teenrit ei olnud ruumis, tema ise kallast teed, kuna mina

Li-Tai-Po*). Kolm luuletust.

Joomar kevades.

Kui me ümber uni kõik,
miks siis töö ja vaev?
Joon, et midagi ei teaks,
päev otsa ainult joon, joon.

Kui ma enam juua't või,
sest kõht ja kurk täis,
siis teen tantsu ukse ees, —
siis magan und imet täis!

Mis mul kuulda pärast und?
Üks lind laulab üksi puus.
Talt küsin: ons kevad käes —
mul kõik veel unevées

Lind vastab: ja, kevad käes,
öö kestes tulnud — minu ööl —
siis ohkan, kurb, viinast hell,
lind laulab ja naerab vaid.

Täis karik mulle jälle uus,
saab ilhjaks see karik taas.
Siis laulan kuni tõuseb kuu
must-halli taevapõhja pääl.

Kui laulda enam ma ei või,
siis unun jälle maitsma und.
Mis puhtub minnu kevad kõik!
Ma tahan olla joobnud vaid!

Jumalate tants.

Ma oma flöödil laulu mängisin,
ma laulin laulu inimestele, —
kuid naersid inimesed — nad ei mõistnud mind.

Täis valu tõstsin flöödi üles siis,
täis valu taeva poole mängisin,
tõin oma laulu ohuriks jumalalle.
Ning jumalad said laulust õnnestet
ja tantsisid mu laulul pilvi pääl.

Nüüd mängin flöödil rõõmuks kõigile,
ka inimesile; nüüd kõik mind mõistavad,
mind ja mu mängu minu flöödiga.

Kolm seltsimeest.

Täis õisi lehilas istun viina man,
ja tummalt seltsimeest üht igatsen, —
ei ole seda, kes mind külastaks.

Kuu ligineb, kui sõber tervitab,
veel kolmas kerib üles: minu vari!
Mu vari ja mu kuu! Ah jumal küll,
kaks tumma sõpra — tilkagi ei joo!

Mu vari liigutab just nii kui ma.
Kuu kahvatu Kuid sõbrad teretunud!
Nüüd joogem, kuni kevad läheneb!

Ma laulan! Kuu mind naerdes kuulab pääl.
Ma tantsin! Vari tantsib minuga.

Hälloo, mu sõbrad! Laudkond milline!
Mul jääge sõbraks — vähemalt nii kauaks,
kui selge mõistus valgub sõnadesse
ja hajub humal minu magades. —
siis sõprus hüvasti! Siis — sõbrad hüvasti!
Me lahkume aovalge kaines õhus,
ent mitte kauaks. Öhtul pühitsemel
taas jälle nägemist, mu sõbrad: vari, kuu!

sõnade korduvust. Seda on püütud siiski luuletuses „Joomar kevades“, kus igale Hiina sõnale peab vastama sõna, tihti küll pikem. Teised tõlked on tehtud sakslase Hans Bethge ümberluuletusest, mis vormilt on kauged algupärandid, omavad ometi palju laubust ja enam-vähem jäävad lähedale originaali mõttele.

Tõlkija.

*) Hiina sügavmõtteline, isegi raskemeelne elurõõmu luuletaja Li-Tai-Po (702–763) on Euroopas enam-vähem tundav. Ta luuletused käsitavad arutihti joomist, mille otstarve on eemale peletada kurbust. Kuna Hiina värstitehnika on sootuks erinev Euroopa omast, on võimatu tõlkes edasi anda samu vormi — ühetoonilist ühesilbiliste

kõrvalt laualt tõin sinki ja mune meile mõlemale. Lloyd George'il on kindlasti ikeltlastele omane võime teha inimestele olemist muga-vaiks, koduseks; ei olnud jälgegi tseremoniist või hooplevast uhkusest, ainult üks meeldiv, naeratav, hallijuukseline, kuid väga mehelik gentleman, sätendavate silmadega ja kelmi naeratusega. Ei ole kahtlust, et temas leidub ka teisi pooli ja omadusi, kuid nii esitas ta end sel hommikul.

Ta algas sellega, et rääkis suurest kaotusest, mis Inglismaa kannatanud Lord Kitcheneri surmaga, kõneledes temast lahke ja inimliku tooniga. Samal ajal oli aga Lloyd George arvamusel, et kauaaegne troopikamaadel teenimine ja alatine harjumus kõneleda temale alluvatega oli jätnud mõned jäljed selle Inglise parema sõjamehe iseloomu ja hinge. Ta oli haruldane ühendus urisevast teguvõimetusust ja äkki sätendavast ettenägemisvõimest, mis tõstsid teda geniaalsuseni. Ta oli ainukene mees, kes selgesti oli ette näinud sõja kestvuse.

Oli aegu, kus lord Kitchener niivõrd diktaatorlikuks sai, et ta peaaegu väljakannatamatuks muutus. Ühel valitsuse koosolekul pidid Lloyd George talle meele tuletama, et ta viibib 20-ne mehega, kes on tema väärilised ja et ta ei või keelata neile informatsiooni ega üle nende päade toimetada. Pean tunnustama, et leidsin omalt poolt päris loomuliku, et tähtsal kohal seisev mees kõhkleb ilmakriisi ajal jagada oma olulisi teadmisi 20-ne mehega ja arvatavasti samuti 20-ne naisega!

Lord Kitchener ei olnud, vaatamata oma geniaalsuse pääle, vastuvõtlik uutele ideedele. Tal oli arusaamata, milleks on tarvilikud hiiglasuured sõjavarustused. Ta oli tankide, niisama Iiri ja Wales'i rahvuslike diviiside vastu. Ta ei olnud nõus isegi lippudega, mis daamid õmmelnud nimetatud diviisidele. Lord Kitchener oli sama kaugel tundelikkusest, nagu mõni aurvasar, siiski oli tal tegemist inimestega, kelle pääle oleks võinud mõjuda just tundelikkusega. Ta segas vahele nii mõneski asjas, iseäranis Dardanellide suhtes. Teiselt poolt olid tema sammud uute armeede organiseerimises otse hiilgavad, ehk ta küll tagajärgedeta katsus territoriaalseid sõjaväe osasid kõrvaldada. Jällegi üks näitus tema oskamatuses just tundelikkusega inimeste pääle mõjuda. Üks teravmeelne lady ütles temast kord: „Kui Kitchener ei ole geniaalne mees, siis on ta igatahes geniaalne kuulutuste kleepija.“

Igatahes ükski teine ei oleks võinud mõjuda rahva pääle sel määral, ehk küll kauaaegsed Saksa provokatsioonid olid teinud meid väga vastuvõtlikuks ja aktiivseks.

Lloyd George oli õigusega uhke hiilgava

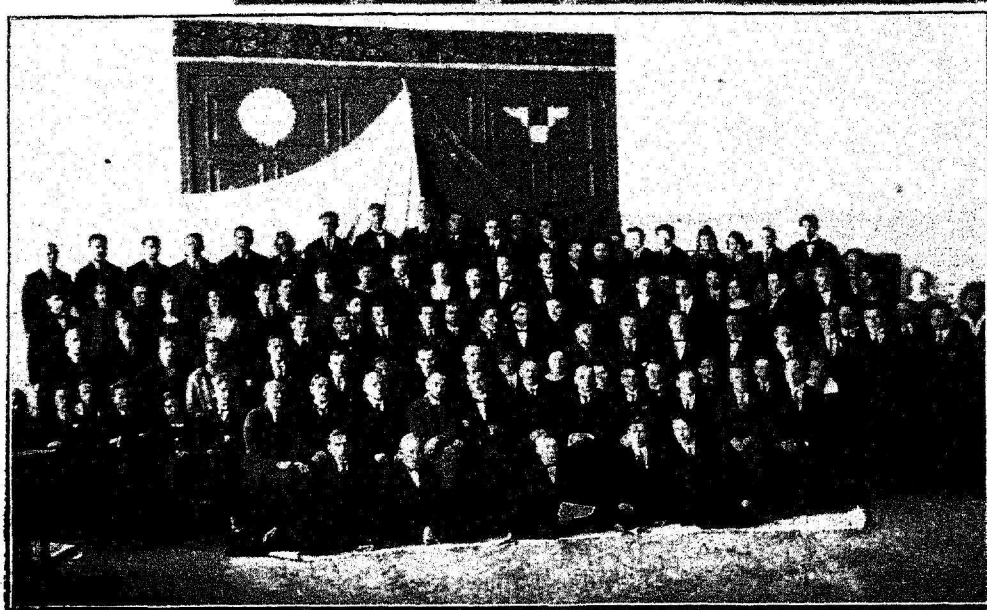
töö pääle, mis teinud Wales'i diviis frondil. Ta oli olnud Mametz Wood'is (lahingu koht sakslastega), mille vallutamine palju verd nõudis, mis oli aga jäänud siiski suurepäraseks tööks. Ta kuulas huvitusega minu jutustust ja märkusi mõnest väikesest juhtumisest selles lahingus.

Ta küsis mult, kas olin kohanud mõnd diviisikindralit ja minu jaatava vastuse pääle, kas mõni neist mulle väljapaistvamana meele jäänud, vastasin, et arvan, nad olevat kõik ühel tasapinnal. Mis puutub aga sõjameestesse, siis on võimata ainult jutujamamise või väljanägemise järele otsustada, kes on õige mees hädaohus. Ta oli minuga ühel nõul.

Lloyd George oli väga ärritatud revolutsioonist Venemaal, millest teated just olid pärale jõudnud. Kaardivägi oli üle läinud ja see tähendas, et terve sõjavägi oli üle läinud revolutsiooni poole. Tsaar oli hää, aga nõrk. Üldine iseloom ja arvatav tsaarina saatus oli sarnane Marie Antoinette'i omale. Faktiliselt oli terve revolutsiooni käik väga sarnane Prantsuse revolutsioonile. „Siis kestab see mõned aastad ja lõpeb ühe Napoleoniga.“ ütlesin mina. Ta oli nõus ja lõpetas, üteldes, et Vene revolutsioon esialgul ei olnud igatahes kuidagi viisi saksasõbralik. Tulin ära, teadmises ja tundes, et mehine ja tugev käsi riigitiüri juhib.

Hiljem ei olnud mul Lloyd George'iga isiklikku kokkupuutumist, enne kui 27. juulil 1922. a. Siis kohtasin teda ühel väikesel meestevahelisel lõunal, kus võib tõsist juttu ajada, mis mingil põhjusel näib võimata olevat siis, kui mõlemad sood on esitatud. Ta kirjeldas väga piltlikult väikeste ja suurte riikide kui ka Briti riigi esitajaid, kellega ta koos istus ühe laua taga Versailles's, arutades ja vaieldes Saksa-maa saatuse üle. Lloyd George ei olnud midagi rääkinud, ainult kuulnud ja imestanud nende tagasihoidlikkust ja tarkust. Terve küsimus sai läbi arutatud kibeduseta ja asjalikkusega. Otsused olid ühemeelsed. Lõpuks esinesid prantslased fantastilise kättetasumise kavaga, mille pääle Lloyd George tähendas: „Väga häa. See on teie asi. Kuid Briti riik ei kirjuta sarnasele lepingule kunagi alla.“ Oleksime võinud läbi viia täielikku mõõdukust, aga õnnetuseks ei pidanud Wilson'i närvid vastu Prantsuse ajakirjanduse väga mõtlematute päätetungimiste all ja ta kiskus asjasse paljukaaluva Ameerika, et teha kompromissi, mis on saanud sestajast kõikide raskuste põhjuseks. Ajajooksul ja sündmuste surve all on maailmast võtnud omaks Briti toleaeegsed vaated ja sihid, aga ilm on siiski pidanud kannatama, makstes rasket hinda õpetunni eest. See oli vana, äge Clemenceau, kes oli kõige kurja juur.

IV koolinoorsoo kongressi juhatus: (vasakult.) E. Springfeldt (Tartu), R. Veidebaum (Paide), A. Reisner, H. Prütts, N. Käbin, J. Pill, A. Peets (Tartu), R. Lepik (Jõhvi), L. Leemann (Tartu), A. Küng (Võru).

III noorsoo karskus-kongressi ja Eesti koolinoorsoo keskliidu IV kongressi ühine istang 30. dets. 1924. a. Rakvere seminari ruumes. Vanematest tegelastest viibisid koosolekul minister K. Ast, E. karskusliidu juhat. V. Ernits, kirjanik Jakob Liiv, A. Reeben j. t. Soome edustajatena, — H. Löfgren, („Pohjan-tähti“ toim.) ja P. Tuovinen.

Lloyd George jutustas, et oli aeg, aastal 1918, kui prantslased täielikult otsas olid oma jõududega, kuna nende ajalehed hiljem aina kirjutasid, nagu oleksid nemad üksinda sõja võitnud.

Üks säälvijatest, tuntud Ameerika rahamees, kinnitas seda ja lisis juure mõne huvitava üksikasja. Ta ütles, et ta aastal 1918 viibis ühel Prantsuse ajakirjanikkude ja mõjurite rahameeste koosolekul, kus otsustati sõda lõpetada. Ameeriklane ütles: „Ei ole mingit põhjust seda teha, sest kindlasti ei mõtle Ameerika ja Briti riik sõdimist lõpetada.“ Selle pääle vastasid teised: „Kui meie ise tingimised teeksime, ei lubaks meie Prantsusmaast kukevõitluse välja teha.“ See tähendas, et nad omad sadamad oleksid meile kinni pannud, nii palju kui see võimalik. Ei ole mitte usutav, minu arvates, et just need mehed rüütliksku Prantsusmaad esitasid. Ei olnud kunagi ette kujutanud, kui võrd lähedal oli kõik kaotusele.

Lloyd George jutustas meile veel, et sõja

kahe viimase aasta jooksul Briti riigil, kes domineeris Palestiinas ja teistes väljapaistvamaates sõjapiirkondades, oli Prantsusmaal rohkem sõjaväge kui prantslastel enestel ja kaotas see pärast ka palju enam lahinguväljal.

Muuseas arutati võla küsimust Ameerikale. Lloyd George ütles Ameerika rahamehele: „Meie maksame muidugi Ühisriikidele iga penni, isegi siis, kui meie oma võlgu tagasi ei saa, aga kardam, kui meiega halvasti ümber käidaks, siis tunneksime endid sügavasti haavatud.“ Ameeriklane vastas: „Jah, kuigi teie oleksite väga viisakad selles asjas, kuid haavatud tunne jääks teile siiski.“

Lloyd George oli huvitav oma mälestustes Prantsuse riigimeeste üle. Briand näis olevat kõige teravmeelsem ja huumoririkkam ja Clemenceau kõige rohkem kartustäratav. Briand, arvates kord, et ta oma sõprade poolt parlamendis ära on antud, hüüdnud: „Kas võib keegi mulle ütelda, palju on praeguse kursi jures 30 hõbeseeklit?“

Tõlkinud L. K. P.

MEES KES OLI NELJAPÄEV.

LUUPAINAJA.

G. K. CHESTERTON.

2

Teine päätüük.

Gabriel Syme'i saladus.

Kaarik peatus haruldasetl õudse ja rāpase õllepoe ees, kuhu Gregory ruttu oma kaaslaste sisse viis. Nad võtsid istet kitsas ja pimedas kõrtsitoas, määrinud puulaua ääres, millel üks puujalg all. Tuba oli nii väike ja pime, et nad kutsutud kelnerit vaevalt nägid, ainult ebamääraselt tundus midagi tūsedat ja habemikku.

„Tahate ehk pisut õhtust süüa?“ küsis Gregory viisakalt. „Paté de foie gras pole siin maitsev, aga metslinnuliha võiks soovitada.“

Syme kuulas seda märkust juhmilt, pidades teda naljaks. Pärast naljaga naljale vastata mõeldes, ütles ta hästikasvatatud ükskõiksu-sega:

„Oo, tooge mulle õige merevähisalatit.“

Oma kirjeldamatuks imestuseks sai ta kelnerilt ainult vastuseks: „Hää küll, sir!“ ja pāāle seda läks see vististi tooma, mida nõutud.

„Mida sooviksite juua?“ jätkas Gregory endiselt hoolimata kuid ometi nagu vabandaval näoilmel. „Mina omale ei võta midagi niuud kui aga crēme de menthe; mina sõin juba lõunat. Kuid schampanjat võib siin täiesti usaldada. Ehk lubate, et teid vähemalt poole pudeli pommeryga otsa pāāle aitan?“

„Tānan teid!“ ütles Syme tardunult. „Teie olete väga lahke.“

Tema edaspidise kuidagi kohmetu kõneluskatse rebestas merevähi ilmumine nagu pikse-lõõgiga. Syme maitseis teda ja leidis ta haruldaselt hāā olevat. Siis hakkas ta ākki suure rutu ja isuga sööma.

„Palun, vabandage mind, et ma üsna kõhklemata ja ilmselt naudin,“ ütles ta naeratades Gregoryle. „Mitte sagedasti ei õnnestu mul unenāod, nagu see siin. Mulle on see luupainajast uudis, et tema kaudu merevähi juure jõuab. Harilikult on lugu otse ümberpöördukt.“

„Kinnitan teile, teie ei maga praegu,“ ütles Gregory. „Otse selle vastu seisate oma elu aktiivsema ja erutavama silmapilgu ees. Aa, sääil tulebki juba teie schampanja! Olen nõus, et on väike vastavusetus, ütleme, väike vastavusetus selle toreda hotelli sisemise korra ja tema ebanõudliku välimuse vahel. Kuid see kõik oleneb meie tagasihoidlikkusest, sest meie oleme kõige tagasihoidlikumad inimesed, kes kunagi siin maa pāāil elutsenud.“

„Ja kes on need meie?“ küsis Syme ja tūh-jendas oma klaasi.

„See on üsna lihtne,“ vastas Gregory. „Meie oleme tõsised anarhistid, keda teie ei usu.“

„Oo!“ ütles Syme lūhidalt. „Teie oskate hāāst märjukesest lugu pidada.“

„Jah, meie võtame kõike tõsiselt,“ vastas Gregory.

Natukese aja pärast lisas ta juure:

„Kui see laud varsi peaks hakkama pisut keerlema, siis ärge pange seda schampanja arvele. Ma ei tahaks, et te enda vastu ülekohtune oleksite.“

„Vāga hāā, kui ma pole jooanud, siis olen ma hullumeelne,“ vastas Syme üsna rahulikult; „kuid ma arvan, et ma igasuguses-seisukorras gentlemanina talitan. Kas tohin suitsetada?“

„Muidugi!“ ütles Gregory ja võttis sigari-toosi. „Proovige minu omi.“

Syme võttis sigari, napsas tal otsa vestitaskust leitud sigarilõikajaga āra, pistis ta siis endale suhu, süütas pikkamisi põlema ja laskis pilka suitsupilve āhku. Ei rāāgi koguni mitte vāhe tema kasuks, et ta terve selle toimetuse suure meelegindlusega teostas, sest juba peavāegu enne seda, kus ta oma toimetusega algust tegi, hakkas laud, mille ääres ta istus, esiteks pikkamisi ja siis kārmmesti keerlema, nagu oleks siin mõni hullumeelne sē a n c e.

„Ärge tehke sellest vāljagi,“ ütles Gregory; „see on midagi kruvi taolist.“

„Just nõnda!“ ütles Syme rahulikult, „midagi kruvi taolist! Kui lihtne see on!“

Jārgmisel silmapilgul tõusis tema sigari suits, mis oli seni teona läbi toa keerlenud, nagu mõnest vabriku korstnast otseteed ülespoole ja nemad mõlemad, ühes oma toolide ja lauaga, lendasid läbi toapõranda alla, nagu oleks nad ākki maalõust neelanud. Raginal vajusid nad kuhugi nagu mürisevasse ja mūhi-sevasse korstnasse — ruttu, ruttu, nagu vabaneud liftiga, kuni nad viimaks vastu põrandat prantsatasid. Aga kui Gregory uksepaari lahti lõi ja mingisuguse punase maaaluse valguse sisse laskis, leidis Syme enda ikka alles suitsetamas, jalg põvele tõstetud, ilma et ainuski tema kollane juuksekarv oleks kannatanud.

Gregory viis ta mööda madalat võlvialust edasi, mille lõpul helkis punane loit. See voolas māraturuurest tulipunasest laternast, mis kogu poolest nagu mõni hõõguv āās ja mis riputatud vālkese, kuid raske raudukse ette. Uksele oli midagi luugi vōi võre sarnast, mille pāāle Gregory viis korda koputas. Tugev hāāil

küsis võõras murrakus: „Kes on?“ Selle pääle andis Gregory enam-vähem ootamatu vastuse: „Mr. Joseph Chamberlain.“ Rasked uksehinged lõid liikuma; nähtavasti oli vastus mõni märgusõna.

Teisel pool ust hiilgas kogu võlvialune, nagu oleks ta terastraadist võrguga üle tõmmatud. Järgmisel silmapilgul, lähemal vaatlemisel, nägi Syme, et kogu särav võrk polnud midagi muud kui püsside ja revolvrите read, lähestikku külje külje vastu.

„Palun, vabandage mind kõiges selles vormilikkuses,“ ütles Gregory; „siin peame väga täpsed olema.“

„Oo, mitte mingit vabandamist,“ ütles Syme. „Ma ju tunnen teie kirge sääduse ja korra vastu.“ Ja ta astus käiku, mida piirasid teras-sõjariistad. Oma pika, kena juuksega ja pea-aegu moodiedeva saterkuuega tundus ta haruldaselt õrna ja veidra kujuna, kõndides siin sära-val surma puisteel.

Nad kõndisid mitmest niisugusest käigust läbi ja jõudsid viimaks veidrasse teraskambrisse, millel nõos seinte tõttu peaaegu keratoline kuju, kuna ta aga oma pingiridadega midagi teaduslikkude loengute saali taolist meele tuletas. Selles ruumis puudusid püssid ja revolvr'id, kuid ümberringi seintel rippusid veel kahtlasemad ja hädaohtlikumad riistapuud, mis näisid kui raudtaimede mügarad või raudlinde munad. Need olid pommid ja ruum isegi tundus suure pommi sisemusena. Syme koputas vastu seina oma sigariilt tuha ja astus sisse.

„Ja nüüd, mu kallid mr. Syme“, ütles Gregory, laskudes ilmekal liigutusel kõige suurema pommi alla pingile, „nüüd, kus me üsna mugavalt isekeskis oleme, võime sõna tõsisel mõttes juttu vesta. Noh, inimkeeles ei leidu sõnu, mis võiksid seletada, milleks ma teid siia tõin. See oli üks neist tujukaist meeleliigutustest, nagu on seda kaljult allahüppamine või kellegisse armumine. Aitab sellest, et ütlen: teie olite kirjeldamata ärritav poiss ja et teie vastu õiglane olla — olete seda ikka veel. Murraksin kas või kakskümmend saladusvannet lõbu pärast teid vähegi taltsutada. See viis, kuidas teie siin suitseva sigariga talitate, ajaks preestri isegi pihtisaladust murdma. Nii siis, teie ütlete enda ses kindla olevat, et mina pole mingi tõsine anarhist. Näib see paik teile tõsisena?“

„Näib, nagu peituks kogu selle paiga lõbususe taga mingi moraal“, oli Syme nõus; „aga kas ma võiksin teile kaks küsimust esitada? Mind informeerides ei tarvitse teil karta, sest nagu mäletate, olite küllalt ettevaalik ja nõudsite minult, et ma ei milleski politseile sõnagi ei lausuks; ja selle töötuse pean mina kindlasti. Nõnda siis tulevad minu küsimused ainult uudishimust. Kõige päält — mis see kõik tõepoolest

on? Ja mis on kõige selle otstarve? Teie tahate valitsuse kõrvaldada?“

„Jumala kõrvaldada!“ ütles Gregory ja ajas oma fanaatilised silmad pärani lahti. „Meie ei taha mitte ainult mõnda vägivalda või politseikorraldust hävitada; seda sorti anarhism on olemas, kuid see pole midagi muud kui ainult nonkonformistlik usulohk. Meie õonistame sügavamalt ja laseme ka kõrgemale üles. Meie tahame eitada kõik need meelevaldsed pahe ja vooruse, au ja alatuse tunnused, millele toetuvad tühipaljad mässajad. Prantsuse revolutsiooni halbid sentimentalistid lobisesid inimese õigustest! Meie vihkame õigust, nagu vihkame ka ülekohtu. Meie oleme kõrvaldanud õige ja ülekohtu.“

„Ja parema ning pahema“, ütles Syme kahtlase tõsidusega, „loodan, et te ka need kõrvaldate. Nemad tüütavad mind veel rohkem.“

„Teie rääkisite ühest teisest küsimusest,“ tähendas Gregory vahele.

„Väga häa meelega,“ ütles Syme. „Kõiges teie siinses tegevuses ja ümbruses avaldub teaduslik püüud saladuslikkusele. Mul on tädi, see elas kusagil poe pääl, kuid esimest korda näen ma inimesi, kes eelistavad elu trahteri all. Teil on raske rauduks. Sellest ei pääse teie muudu läbi, kui peate end alandavalt Mr. Chamberlainiks nimetama. Teie ümbritsete end terasriistapuiega, mis teevad selle paiga nii öelda enam mõjuvaks kui mugavaks. Kas võiksin siis nüüd küsida, miks paradeerite teie kogu oma saladusega, rääkides Saffron-Pargis anarhismist iga halbi naisega, kuna te ometi niipalju vaeva olete pidanud nägema, et end siin maa all nõnda barrikadeerida?“

Gregory naeratas.

„Vastus on lihtne“, ütles ta. „Mina ütlesin, et olen tõsine anarhist, aga teie ei uskunud. Samuti ei usu ka nemad mind ... ehk olgu siis, et ma nad siia põrguruumi toon.“

Syme suitsetas mõtlikult ja vaatas rääkijale huviga silma. Gregory jatkas:

„Asja ajalugu ehk huvitab teid. Kui mina alguses uus-anarhistiks sain, püüdsin ma enda tõsist nägu iga viisi auväärilikult varjata. Katkusin piiskoppi mängida. Lugesin kõik, mis leidis neis anarhistlikkudes pilkekirjades — raamatuis „Ebausk kui vereimeja“ ja „Murdjad“. Kõigest sellest sain ma niipalju aru, et piiskopid on veidrad ja hirmsad vanamehed, kes inimesoo eest varjavad mingisugust julma saladust. Olin saanud valeinformatsiooni. Sest kui ma esimest korda oma piiskopilistes kamassides kusagil saalis müriseval häälel hüüdsin: „Maha, maha, sa kõrk inimmoistus!“ siis taibati millegi pärast kohe, et mina pole kellegi piiskopp. Mind tabati silmapilk. Siis esinesin miljonäärina, kuid ma kaitsesin kapitali sedavõrd aru-

kalt, et iga lollgi võis mõista — ma olen üsna vaene. Siis katsusin majorit mängida. Noh, muidugi olen ma inimsuse kehastus ise, kuid loodetavasti on mul küllalt laialdane arusaamine, et nende seisukohta mõista, kes ühes Nietzschega vägivalda imetlevad — kes imetlevad kõrki, meeletut võitlust looduses ja kõike muud selletaolist ... te juba mõistate. Tormasin majorimängu. Tõmbasin oma mõõga ja vehkisin temaga alatasa. Karjusin: „Verd!“ aga nõnda, nagu telliksin ma viina. Sagedasti kordasin ma: „Las hukuvad nõrgad, see on kord ja kohus.“ Aga nagu näis, majorid ei tee midagi selletaolist. Jällegi olin paljastatud. Lõpuks läksin meeletu anarhistide kesknõukogu presidendi juure, kes on suurim mees kogu Euroopas.“

„Mis ta nimi on?“ küsis Syme.

„Seda ei saa te teada.“ vastas Gregory. „See ongi ta suurus. Caesar ja Napoleon pingutavad kogu oma vaimujõudu, et neid kuuldaks ja neid kuuldi ka. Tema aga tarvitab kogu oma suurvaimu selleks, et teda mitte ei kuuldaks ja teda ei kuuldaks ka. Kuid teie ei võiks viit minutitki tema seltsis siin ruumis viibida, et mitte tunda: Caesar ja Napoleon oleksid tema käes lapsed olnud.“

Silmapiilguks vaikis ta ja oli isegi kahvatu, siis jätkas:

„Annab tema aga kunagi juhust, siis on see igatahes rabav kui mõni epigramm ja praktiline nagu inglise pank. Küsisin temalt: „Mis varjab mind inimeste silme eest? Mis oleks auväärilisem kui piiskopid ja majorid?“ Ta vaatas mulle suuril, kuid mõistatuslikel silmil otsa. „Teie vajate kindlat näokatet, eks? Teie vajate kehakatet, mis tõendaks teie süütust ja ebakardetavust — välimust, milles ükski kunagi mingit pommi ei näeks?“ Ma noogutasin nõusolles pääd. Äkki tõstis ta oma lõvihääl. „Noh, siis riietuge kui anarhist, te ogar!“ mõirgas ta nii, et tuba vibises. „Siis ei arva kunagi keegi, et teie midagi hädaohhtlikku teeksite.“ Ja ta pööras oma laia selja minu poole, ilma et veel sõnagi oleks lausunud. Mina tegin ta näpunäite järelle ja pole seda kunagi kahtsenud. Jutlustasin meile naistele igapäev verd ja tapmist ja nemand usaldasid oma lapsevankridki minu hoole — jumala eest!“

Syme vaatles teda suuril, siniseil silmil, milles nagu autundmus.

„Teie vedasite mu siia,“ ütles ta. „See on tõepoolest kaval nuke.“

Natukese aja pärast lisas ta juure:

„Kuidas nimetate oma vägevast presidenti?“

„Harilikult nimetame teda Pühapäevaks,“ vastas Gregory lihtsalt. „Peate teadma: anarhistide kesknõukogul on seitse liiget ja nemand kannavad nädalapäevade nimesid. Teda hütü-

takse Pühapäevaks, mõne tema imetleja poolt ka veriseks Pühapäevaks. See on huvitav ja teie peaksite seda meeles pidama, sest just täna öösel, kus teie siia sattusite (kui oma mõtet nõnda võin väljendada), on see silmapilk, kus meie Londoni osakond siin ruumis koondudes oma saadiku kesknõukogus vabanenud kohale peab valima. Härra, kes nii mõnigi aeg osavasti ja üldisel hääkskiitmisel Nellapäeva raskeid kohuseid täitis, suri äkki. Selle tagajärjel kutsusime tänaseks koosoleku kokku, et temale järellüliljat valida.“

Ta tõstis jalule ja sammus mööda tuba, huu- lili naeratav nõutus.

„Kuigi tunnen ma, nagu oleksite mu ema, Syme,“ jätkas ta viivitades. „Tunnen, et teie võin midagi usaldada, kuna te ju töotasite sellest mitte kellelegi rääkida. Tõepoolest tahaksin teile midagi usaldada, mida ma ka anarhistidele ei räägiks, kes kümme minuti pärast siia ruumi kokku tulevad. Muidugi vormilikult peame valimisi toimetama, kuid juba praegu võin teile öelda: valimise tagajärjed on nii kui nii kindlad.“ Tagasihoidlikult löi ta silmad natukeseks maha.

„On peaaegu täiesti kindel, et mina saan Nellapäevaks.“

„Kallis ametivend,“ ütles Syme südamliselt, „soovin teile õnne. See on suur karjäär.“

Gregory naeratas tõrjuvalt ja sammus kiiresti rääkides läbi toa.

„Kuna see kui tõsiasi, siis on mul siin laual juba kõik valmis,“ ütles ta, „ja kombe pärast tehtav talitus sünnib võimalikult lühidalt.“

Ka Syme astus laua juure ja leidis säält jalutuskepi (mis lähemal vaatlemisel osutus keppmõögaks), Colt'i suure revolvri, aluse võlleibadega ja ilmatu suure pudeli konjakit. Laua ääres seisvale toolile oli heidetud silma näha raske rüüd või mantel.

„Vajan ainult, et vormiline valimine teostataks,“ jätkas Gregory elavalt, „siis võtan selle mantli ja kepi, topin need teised asjad tasku, astun siit uksest välja, sinna koopasse, mis avaneb jõe, kus mind ootab buksiirlaev, ning siis... siis... oh, siis algab see rööm — olla Nellapäev!“ Ta pani käed kokku.

Syme, kes vahepääl oma hariliku häbematu tuimusega istet oli võtnud, tõstis uuesti püsti, kuid haruldaselt kõhkleva näoilmel.

„Kust see küll tuleb,“ küsis ta eabamääraselt, „et ma teid päris korralikult ja viisakaks peaks pean? Miks sünnib minuga samuti nagu teiega, Gregory?“ Ta peatus silmapilguks ja lisas siis omataoliselt elava uudishimuga juure: „On see ehk seepärast, et olete niisugune eesel?“

Jälle tekkis mõtterikas vaikus, mispääle ta hütüdis:

„Pagan võtku! See on kõige veidram seisukord, milles ma kunagi oma elus olnud ja sellekohaselt tahan ka talitada. Gregory, enne kui siia tulin, andsin teile töötuse. Seda töötust tahan ka kas või tulipunaste pihtide vahel pidada. Kas oleksite valmis te ka minule minu isiku kaitseks väikest samataolist töötust andma?“

„Töötust?“ küsis Gregory imestanult.

„Jah, töötust,“ ütles Syme väga tõsiselt. „Mina vannun jumala palge ees, et mina teie saladust politseile ei avalda. Tahate teie vanduda inimsuse või ükskõik mis eluka nimel, kellesse teie usute, et teie ka minu saladust anarhistidele ei teata?“

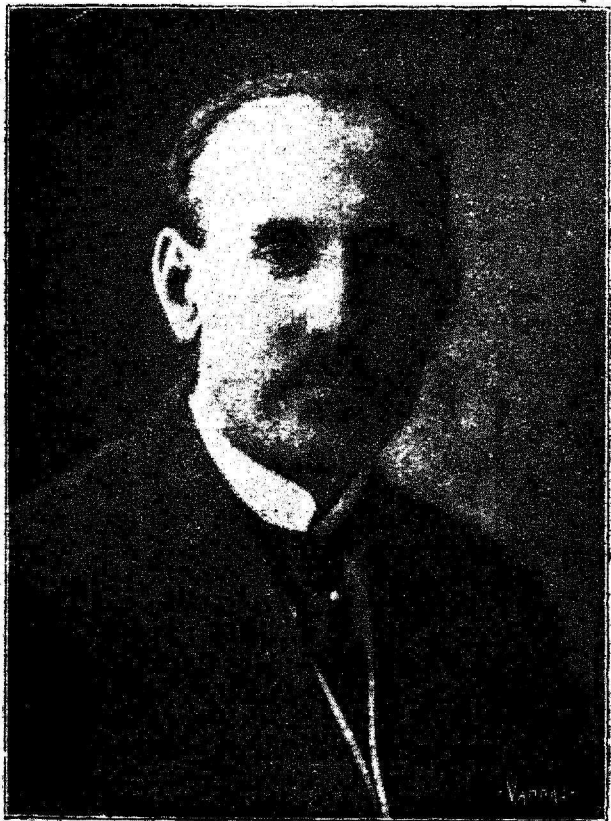
„Teie saladus?“ küsis Gregory pärani silmil. „Kas teil on mõni saladus?“

„Jah,“ ütles Syme, „minul on saladus.“ Väikese vaheaja järele ütles ta: „Kas vannute?“

Gregory vahtis talle mõni minut tõsiselt ja aineti otsa ning ütles siis järsku:

„Teie olete vististi mu nõidunud, kuid mul on pöörane uudishimu teie vastu. Jah, mina vannun, et ma anarhistidele sellest midagi ei räägi, mis te mulle usaldate. Kuid rutake, paari minuti pärast on nad siin.“

Foto Vannas.

Siseminister Karl Einbund.

Syme tõusis pikkamisi jalule ja surus oma pikad, valged käed oma pikkade, hallide püksite tasku. Vaevalt oli ta seda teinud, kui välisvõreilt viis lööki kostsid, mis teatasid esimese vandeseltsilase ilmumisest.

„Nii siis,“ ütles Syme laisalt, „ma ei tea, kuidas tööt lähemalt paljastada, kui et ütlen: teie võte, süütu ja otstarbetu luuletajana riituda, ei piirdu ainult teiega ja teie presidendiga. Meie tunneme seda nüüet Scotland Yard'is*) juba mõni aeg.“

Gregory katsus üles karata, kuid korda kolm langes ta uuesti tagasi.

„Mis te ütlete?“ küsis ta ebainimlikul häälel.

„Jah,“ ütles Syme lihtsalt, „mina olen salapolitseinik. Aga ma arvan, sääält tulevad juba teie seltsimehed.“

Ukse poolt kostis pomin: „Mr. Joseph Chamberlain.“ See kordus kaks ja kolm ning lõpuks... kolmikümmend korda; siis võis Joseph Chamberlainide karja (aukardust äratav mõte) jalgade müdinat koridoris kuulda.

(Järgneb.)

*) Londoni kriminaalpolitsei. Tõlk.

Õiendus.

A. Orase arvustuses Mart Raud'i „Kangastustest“ „Agu“ nr. 3 on jäänud välja „Kangastustest“ tsiteeritud salmi kohta käivad seletavad märkused. Täiendus käib järgmiselt:

...Hääs mõttes edustava näitena tsiteerin salmi luuletusest „Veereng“:

Nagu hergav aäs,
lõõmav heretaden,
kumab pilvne lääś,
veriveretaden.

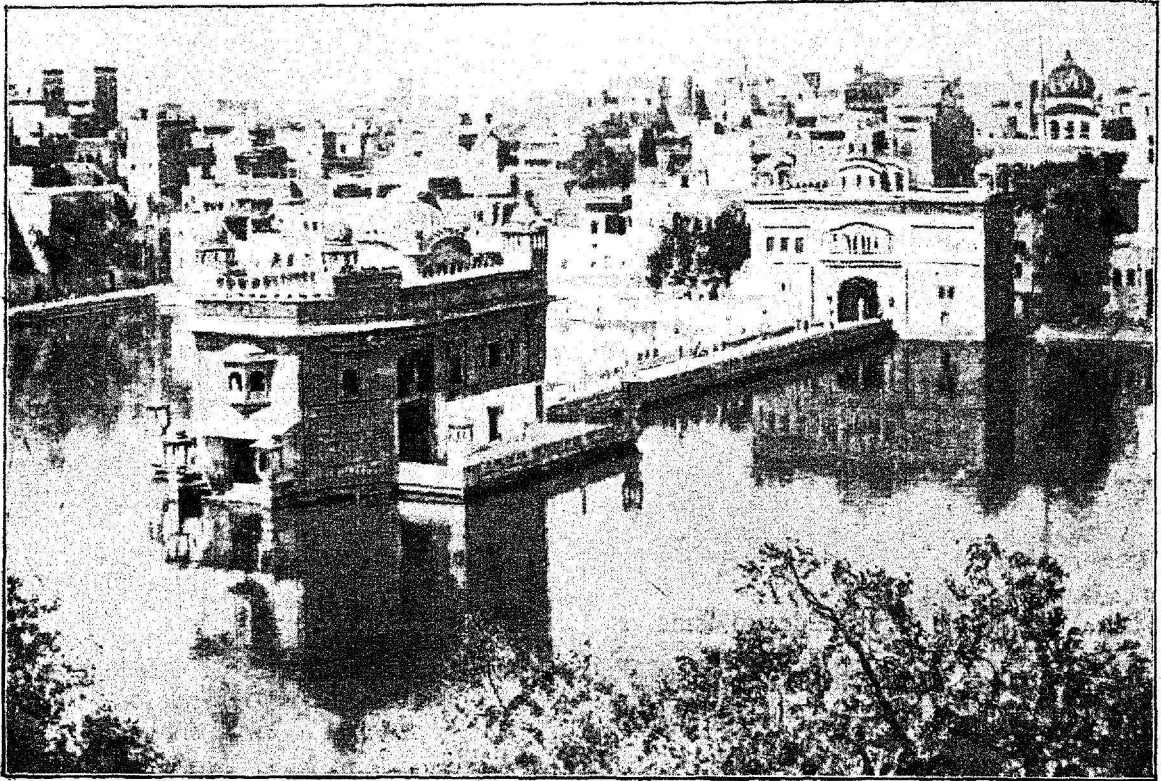
Edustavana ses mõttes, et siin ilmub Raud'i üks tüübilisim luulevõte mitte kõige halvemal kujul — püüid ainult sõnu, sünonüüme varieerides, saavutada luulelisi effekte. Kuid see on siiski ainult mänguline sõnadega, mis hõrendab sisu ja lagestab mulje; ainult välja minnes elamusest, sisust on võimalik suur luule, kõik muu on kasulik võib olla suurepärase vormikoolina, kuid viib kõrvale olulisest ega võimalda luuletajal pääseda mõjule täies ulatuses isikuna. Sest elamuste — võimalikult sügavate, kaasakiskuvate elamuste edasiandmises seisab ju luule; elamused võivad olla sõnalised, artistlikud, kuid ainuõigustatuna on artistism siiski luule ja tõelise, igavikke kestva kunsti surm — seda tervitatavam aga on virtuositeet abinõuna, mis laseb vallale pääseda elamuste iga varjundi, iga väikseima virvenduse. Ent peab olema elamusi, nendeta on kirjandus võimatu, on paremal puhul elutu marmor, on siiski surm...

Õienduseks.

„Aos“ nr. 3 s. a. mainitakse pr. Kitzbergi teeneid „Hommikteaatri“ asutamises, „Hommikteaatri“ lähedal seisnud isikuna pean oma kohuseks õiendada: need teened seisavad ainult selles, et näitejuht Agglo Bachmann varem oli õppinud proua Kitzberg-Pappeli juures, nagu Bachmann oli õppinud teistegi isikute juures. „Hommikteaatri“ otsekohesest tegevusest aga proua L. Kitzberg-Pappel et ole osa võtnud.

10. II. 25.

N. Andresen.

Kuldne tempel Amritsaris. Sikhereligiooni pääkeskkoht.

Vaade India templilinnale.

ESIMENE MERESÕIT INDIASSE.

VASCO DA GAMA 400. SURMAPÄEVA (1525—1925) PUHUL.

„Ao'le“ kirjutanud EDG. KANT.

„Sellase teo sooritamine kõrgendab inimvaimu. Ta annab inimesele, eeskätt geograafile, tundekindluse, et meie maa-kerast ikkagi üle oleme.“

Francis Younghusband.

Kogu Portugalis pühitseti esmaspäeval meresõitja Vasco da Gama, kes esimesena India üles leidis, 400-aastasest mälestuspäeva. Lissabonis võtsid pidustustest osa Prantsuse, Itaalia, Briti ja Hollandi sõjalaevad.

Tartu raadiojaama teade 27. I. 25.

1. Eelugu.

Maadeavastamise mõiste on suhteline; mis ühele tundmatu, see teisele tuntud. Igal rahval on olnud oma kohalismaadeteaduslikud teadmised, mis kord rohkem, kord vähem kodumaa piiridest välja ulatuvad. Kui allpool on käsitust leidnud India avastamislugu, siis on lähtekohaks olnud ikkagi Öhtumaa, Euroopa, ning ei ole arvesse võetud väljaspool Oksidendi seisvate rahvaste geograafilisi teadmisi ega avastamiskäike.

Indiat on juba ammu enne ta merd kaudu avastamist (20. mail 1498) rahvastanud miljonid elanikud. Teda on ammu enne seda külastanud vanad kultuurkonnad, peamiselt aga Lähis- ja Kauge-Ida. Ka Läänemaale ei olnud

ta terra incognita. Olid juba ammust ajast mitmed muinasjutulise India produktid olnud tähtsaks kaubandusartikleiks ega katkenud ka kunagi otsene liiklemine India ja Vahemere alade vahel. Ainult varajasest keskajast on läbikäimise kohta vähe teateid säilinud.

Seitsmenda sajanguga algas aegiärk, mil läänemaalaste ligipääs Indiasse tunduvalt raskendus. Muhammedlikud võimukandjad — eriti Egiptuse sultanid — olid kasuliku vaheltkauplemise oma meelevalda kiskunud. Lühidalt: tee üle Aleksandria oli eurooplastele suletud. Olid jäänud vaid vaevarikkad teed Väike-Armeenia ja Kesk-Aasia kaudu. Seetõttu tuldi juba varakult mõtlele Aafrikast ümber sõites mereteed kaudu Indiani küünida.

Ümber Aafrika sõitu oli katsetatud juba vanal ajal, ent kunagi ei saadud kaugemale Kap Bojadorist, mida hakati seetõttu nimetama Caput finis Africae. Alles Portugali kuninga Joao noorim poeg prints Henrik Meresõitja — Dom Henrique el Navegador — oli see, kes kaugemale avastusle Aafrika läänerannikul tarmukalt kaasa aitas. Prints Henriku surma järel soodustas kuningas Alfonso V Aafrika lääneranniku edasijälgimist. Varsi purjetasid rikka kaubahärra Fernao Gomez'i laevad piki Guinea lahe suurt kaarrannikut Kap Sta Catharinani. „Guinea tsanda“ Joao II ajal tungis Diogo Cao

juba Kongo jõeni ja lõppeks isegi Kap Negroni (Cabo Negro). Veel suuremasaavutuslikuks kujunes Bartholomeu Diaz'i sõit 1486. Tema oli see, kes Aafrika lõunakäpi sääl möllavate tormide tõttu Cabo tormentoso'ks (Tormi neemeks) nimetas. Alles 1487. nimetati see Lisboa (Lissabonis) Häälootuse neemeks (Cabo ja boa esperanza). Tõesti olid hääd lootused merd kaudu Indiasse pääseda suuresti tõusnud. Ja kui Joao surma (1495) järele Portugali troonile astus Manuel Suur, siis muutusid need lootused juba palavikuliseks ettevalmistuseks India teekonnale. Tagasihutavaiks tegureiks olid eeskätt just Kolumbuse maadeavastused läänepoolkeral ja fantastilisist kuulduisist ülespiitsutatud saagihimu. Kroonikandjad olid äärmiselt huvitatud nii oma võimupiirkonna laiendamisest kui ka riigikassa rikastamisest. Päälegi pidi ruttama, et hispaanlasist kuidagi viisi ette jõuda. Kärmed hispaanlased-kastiillased olid oma rahvusest paavsti Aleksander VI-at (Rodrigo Borgiat) lasknud juba vastleitud Indiamaad (mis pärast teatavasti Ameerika mandrina osutus) omale kindlustada. Varsi ilmus paavstilt uus bulla, mis koguni nii kaugele läks, et Portugali ja Hispaania võimkonna piirjooneks määrati „mõne Kapverdi või Azori saarest 100 leguat (peaegu 6000 km.) läänepool asuv meridiaan“. Kuna see demarkatsioonjoon oli tõmmatud vaid ühekülgselt maakerale, ja nimelt Atlandi poolkerale, siis täiendab 1493. a. 25. sept. kolmas bulla demarkatsioonmeridiaani maakera täielikult poolitavani ringjoone. Kokkuvõetult: maakera oli jagatud — muidugi ilma, et ta rohkete rahvaste käest oleks küsitudki — Kastilia ja Portugali poolkeraks. Ent Portugali oli veel sellestki vähe. Ta soovis endale Atlandi merel (ookeanil) rohkem vabadust ja leppis 1494. Tordesilla lepingus Kastiliaga kokku, et jagamismeridiaan ehk demarkatsioonjoon asetataks 370 leguat (22.000 km.) Azoridest lääne poole, tähendab 46. meridiaanile Greenwichi läänelaiusel. See, mida nad Atlandi

Vasco da Gama. Tolleaegse maali järele.

ookeanil juure võitsid, läks muidugi vastandpoolkeral kaduma. Oieti ei teadnud kumbki lepinguosaline — ei Kastilia ega Portugal — kas vahetus tõelikkuses kasulikuna osutub või mitte. Sellal kui kastiillastel Kolumbus lääneteed Indiasse rajas, püüdis Portugal idateed sinna sammu. Oli ju kõigepäält tarvis kindlaks teha, kus jagamismeridiaan lõikab kulla-, siidi- ja vürtsiderikast Indiat, kas Indias endas, vürtsisaaril (praegused Molukid ja Sunda-saared), Khatays (Hiinas) või Zipangus (Jaapanis) ning kuivõrd suur on võim ja rikkus, mis mõlemile avastajarahvale osaks pidi saama.

Lisboas alustati ägedat ettevalmistust ennesooritamata teekonnale. Ehitati kaks uut kolmemastilist purjekat 120 ja 100 tonni mahutusega; üks neist sai nimeks „Raffael“, teine — „Gabriel“. Edasi osteti väike 50-tonniline „Berrio“ ning veel üks tagavaralaev. Kuna reisi kestvus oli mõeldud vähemalt kaheks aastaks, siis tuli rohkesti toidu- ja muud materjale ühes võtta. Laevade seas oli „Berrio“ kergesti ehitatud karavell (kiirpurjek) ning määratud eestkätt retkesõitudeks. Suuremad laevad — nave ehk balaanid — olid seevastu kõhukad, eest ja tagant kõrgepardalised ning keskest madalad, et tarbekorral oleks võimalik ka pikki aere käsitada. „Gabrielil“ oli 20 kahurit. Meeskonna üldarv 150.

2. Vasco da Gama. Merd kaudu Indiasse.

Kes pidi selle raske ja hädasohtliku ekspeditsiooni juhiks saama? Kes oli see kange mees, kes sõandas kaugemale võtta, kui see oli õnnestunud Petro da Cintral, kelle

Suursugu portugallane Ostindias.

meeskonna kohutas tagasi mere pöörane murdlemine Sierra Leone kallusele järsakrannikul ning metsik lõvide möirgamine tundmatul maal! Kes oli see hulljulge, kes ikkagi tahtis India jõuda, olgugi, et ennenagematu torm paiskas vana merekaru Bartholomeu Diaz laevastiku kui päiklakoorestiku Kapimaa rannikult ulgumerele!

Sinesis (Alemeijos) 1469. sündinud, seega vaevalt 29-aastane, oli see Ida-India meretee Kolumbus — Vasco da Gama, kes esimesena pidi Portugali lipu merd kaudu Indiasse viima.

Põnev ja erutav oli ta ärasõit teadmatusse. Terve õõ enne seda elasid ohvitserid Belemi kabelis Lisboa lähedal. Ja varahommikul sammus paljajalu meeskond pidulikult palverongis — põlevad küünlad käes — mererannale. Algas jumalateenistus, kus preestrid andsid neile jumalaarmu, nagu seda tehakse srijatega. Saabus lahkumishetk.

Terve Portugal saatis lootus- ja ka salajase kartusvärmaga neid surma põlgavaid merimehi teekonnale, mis algas 8. juulil 1497. ja pidi andma seda, mida kaheksa sajangut oli igatsetud.

Bartholomeu Diaz saatis Vasco da Gamat isiklikult Kapverde'i saarestikuni. Siit algas raske ulgumereteekond otse lõunasse. Tormid ja marud käisid väikesest laevastikust üle, ent ei rudjunud teda puruks. Oldi teadmatuses, kuhu torm oli laevastiku viinud, ning sunnitud ida poole pöörama, et kusagil Aafrika rannikul maanduda. Ka vajis meeskond värsket joogivett. Vasco da Gama roolis itta ja sattus St. Helena lahte, kus ta püüdis kohaasendi määrangut toimetada. Vaenulikult võtsid pärismaalased meresõitjaid vastu, Vasco da Gama sai ise noolega haavata ja laevastik pidi merele minema teada saamata, kuhu ta õieti oli jõudnud.

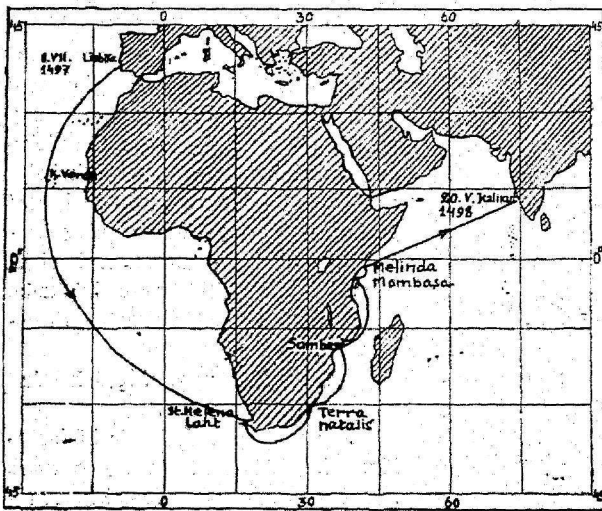
Novembrikuu keskpaigas jõutakse Aafrika lõuna- neemele ja tehakse kindlaks, et Diaz oli tublisti eksinud asetades seda 45. lõunalaanuse kraadile (tegelikult umb. 34°). Rõõmsalt juubeldavad trompeedid ja paugevad kahurid. Ent rõõm on üürrike. Metsikud tuu-

Vasco da Gama vastuvõtmine 1498 a. Indias Kalikuti valitseja poolt.

led ja tugev vastuhoovus teevad laevastikule palju vaeva ja häda ning nõuavad meeskonnalt rasket ja enmnastsalgavat tööd ning visadust. Rannikut, mida laevastik jõulu esimesel päeval (25. detsembril) jälgib, nimetatakse Terra nataliks — „sünnipäeva maaks“. See on tänapäeva Natali rannik. Jaanuaris 1498. puhatakse Delagoa lahes, mida Vasco da Gama nimetab „Rahu veeväljaks“, kuna kohalikud pärismaalased maalt joogivett muretsema tulnud meeskonda sõbralikult vastu võtavad. Tormides oli palju joogivett kaduma läinud ning vett vajati juba ammu. Seetõttu leegitsesid ühevahe meeskonnas koguni mässukatsed ja Vasco da Gamal tuli mässu sunnitud eestvedajad raudu panna.

Edaspidine reis oli oluliselt rannikusõit, olgugi et Vasco da Gama vahete-vahel meeleldi ulgumerele kaldus või seda tegema oli sunnitud. Pea jõudis laevastik Sofalasse (Massansan-Bay). See oli koht, kuhu portugallased juba idast tulles olid ulatunud. Järelikult oli täielik ring Aafrika ümber tehtud. Ja kui 24. jaanuaril avastati Sambesijõe suu ning 2. märtsil Mozambique-väina jõuti, siis oli üldine rõõm ja õnn suur, sest siin leiti juba laevu, mis Indiast tulnud. Näis, et aasta eest vaevalt läbiviidav ülesanne on täiesti lahendatud. Ent ruttu kujunesid asjaolud teistsuguseks. Mitte ükski Islam ja Ristiusk ei olnud need, kes vihas

Vasco da Gama teekonna kaart Ind'asse.

Meriväe jungide kursuste I lend.

Foto Vannas.

Esimesed jungid võeti teenistusse 1922 a. sügisel ja saadeti Meriväe Ekipaashi õppusele üldhariduslikul, riviteenistuse ja spetsiaal aladel. Suvel praktiseeriti sõjalaevastikus ja sügisel uuesti Ekipaashis teoreetilisel õppusel. Kursuste lõpul komandeeriti jungid veel Sõjav. Ühend. Oppeasutuste lukusepa, raudreimise, elektrotehnika jne. õppetöökodadesse. 1924. a. algul jagati jungid kõigi meriväeosade vahel vastavatele kohtadele: masinistideks, motoristideks, elektrikuteks, minöörideks jne. Meriväe aastapäeval — 22. detsembril, ülendati jungid vastavate erialade allohvitserideks.

üksteise vastu süttisid, vaid ka majanduslikud huvid — mis sageli ideelisile aluseks — pörkasid kokku. Ida-Aafrika islamiusulised kaupmehed olid need, kes Indikumis äri ajasid ja kes kohe taipasid ristiusulise Portugali võistluspüüdeid. Takistused, vastutulematuse, äraandlikkus ja otsene vaen ootas Vasco da Gamat igal ta edaspidisel sammul. Kõigepääält oli ta rohkem sunnitud ulgumerel liikuma ning pidi, kus võimalik, kahtlast ja vaenulikku rannikut vältima. Korduvalt püüdis ta siiski rannikul peatuda, ent alati tabas teda pettumus. Kord pidi ta peaaegu Mombase (Mombassa) kuninga pettesõpruse lõksu langema, ent õnn ja ettevaatus oli ka tol korral see, mis ta päästis. Alles Melindast (ntiüd Mahindi) leidis ta usaldatava lootsi.

Viimasega algas 24. aprillil teekonna lõpuosa ja 20. mail 1498. heitsid Vasco da Gama laevad Kalfikuta ees ankrusse. Kümme ja pool kuud meresõitu oli seljatanud, — siht oli saavutatud. Oli parajasti pühapäeva hommik, mil esmakordselt nähti rannikumaad veest esile kerkiivat ja varsi olid kõik alused dipuehtes. Ka siin oli ettevaatus vajaline. Araablased, kes olid valutanud meresõidu ja kaubitsemise Indikumis, tegid

kõik, et portugallasi tagasi tõrjuda ja hävitada. „Kaduge kus kurat!“ oli esimene mauride „sõprusavalitus“, mis Vasco da Gamat Indias tervitas. Ka Dekhani Koromandeli lõunaranniku valitseja oli hirmunud oma maa huvides. (Järgneb.)

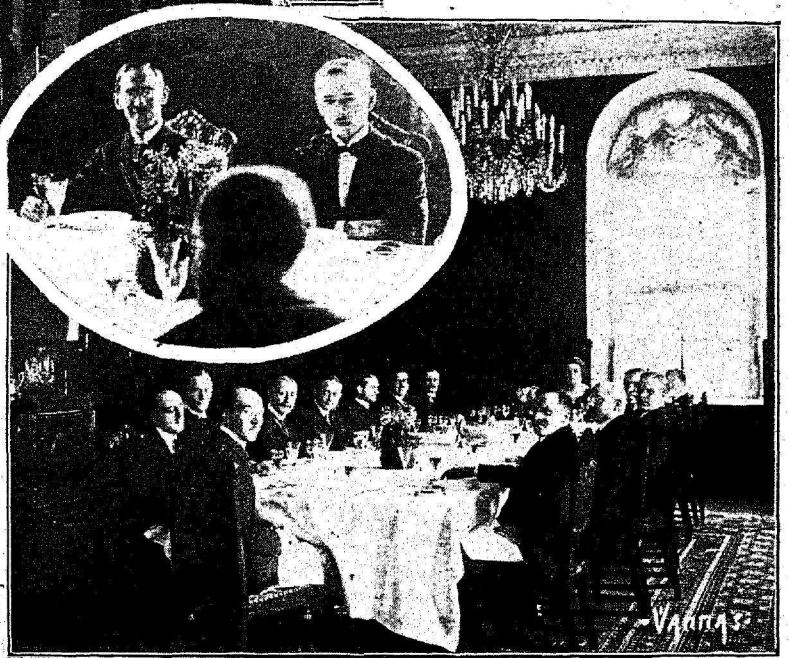
Läti president Tshakste teelauas oma abikaasaga.

Rahvasteliidu informatsiooni osakonna juhataja Eestis. Jutuajamine Eesti ajakirj. esitajatega.

Istuvad (vasakult): Erich Hansen („Rev. Bote“), L. Kenn („Päevaleht“), Paul Olak (E. ajakirj. liidu esimees), K. Zilliacus (Rahvasteliidu esitaja), Anton Jürgenstein („Postimees“), Helene Hennings („Postl. Isvestija“), Arth. Tupits („Kaja“).

Seisavad (vasakult): Peeter Sagar (Eta); Evald Ammende („R. Bote“), hr. Oiderman (välisminist. inform. osk. juh.), Ed. Laaman („V. Maa“), Harald Vellner („Vaba Maa“).
Foto Vannas.

Rahu allakirjutamise aastapäeva mälestuspidu Toompääl, tänavu veebruaril. Ovaalis: Vene saadik Petrovsky; paremal — portfellita min. K. Ast.

Foto Vannas.

[Foto „Uuus“.

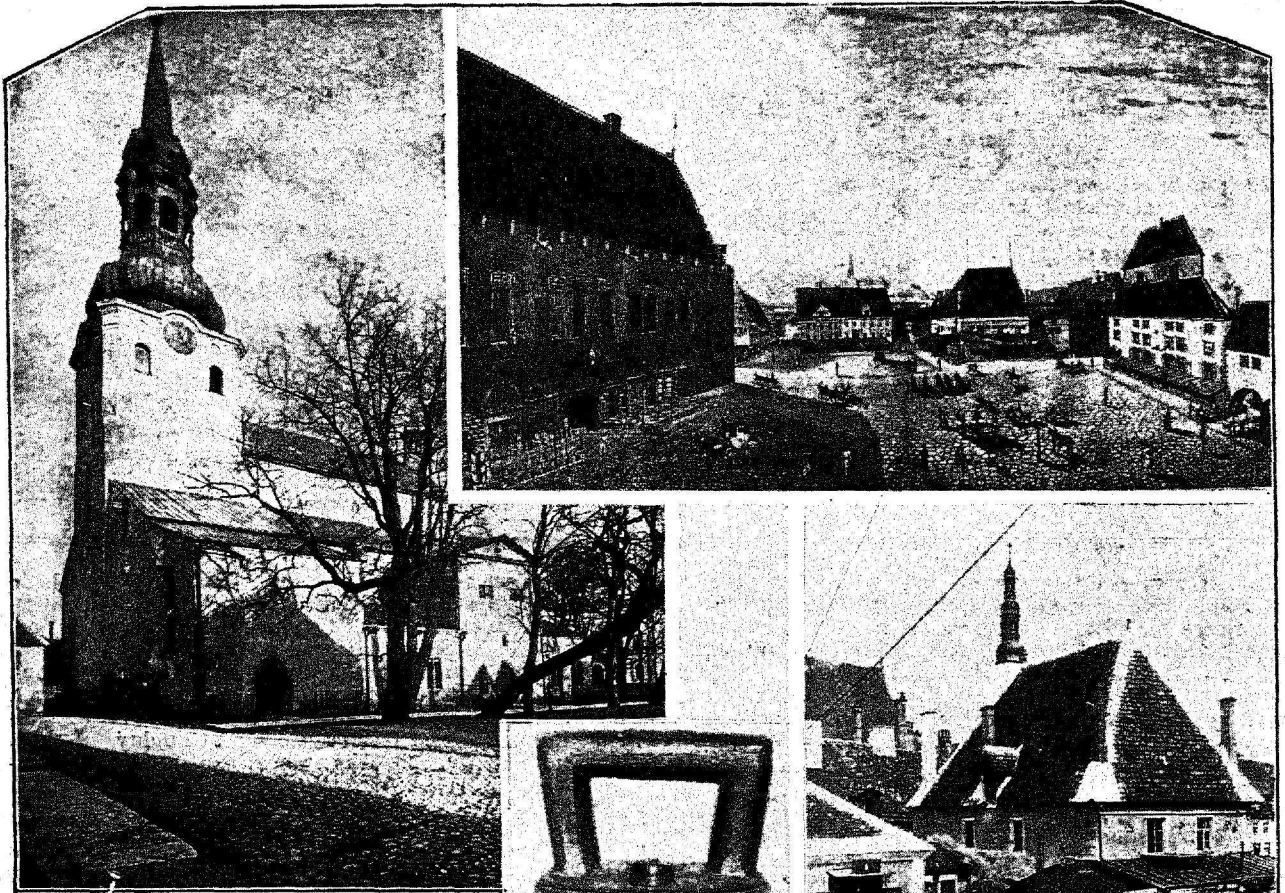
Vabariigi 5. aastapäeva paraad Pärnus. Vabaduskangelaste austamine sõjaväeliste ja seltskondl. organisatsioonide osavõtul mälestussamba juures.

Ühiskondlikud tööd tööta-tööistele Pärnus.

Foto Akel.

Foto Akel.

Üleval: Toompää kirik, mis hiljuti piiskopikirikuks määrati.

Üleval, paremal nurgas: vana-aegne maal Raekoja platsist (umbes 1800 aastate algul), maalinud Oldekop. Pilt kuulub hr. K. Ranki kogusse.

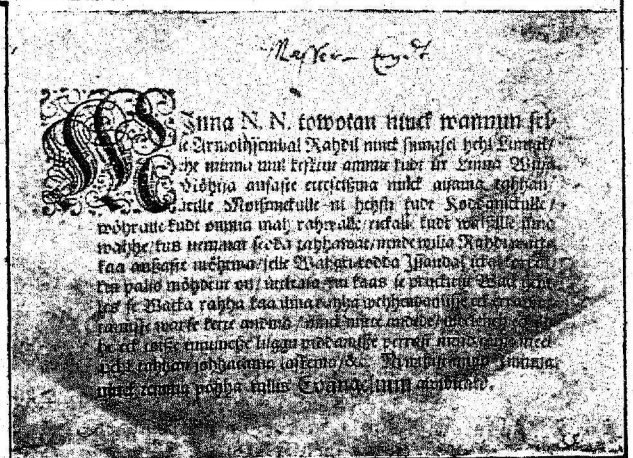

Foto Akel.

Paremal: Vana vaekoda praeguses seisukorras. (Foto Parikas.)

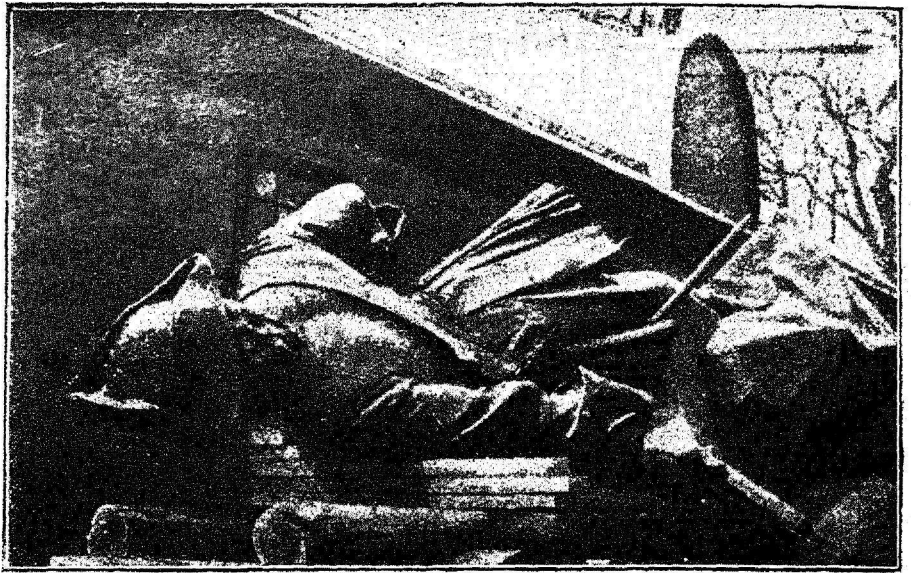
Keskel: Vana vaekoja kaalupomm (20 naela), kannab Riia linna vappi; linnaarhiivist.

Paremal all: Ametivande tekst vaekoja kaalujatele, kuulub umbes 17. aas., linnaarhiivist.

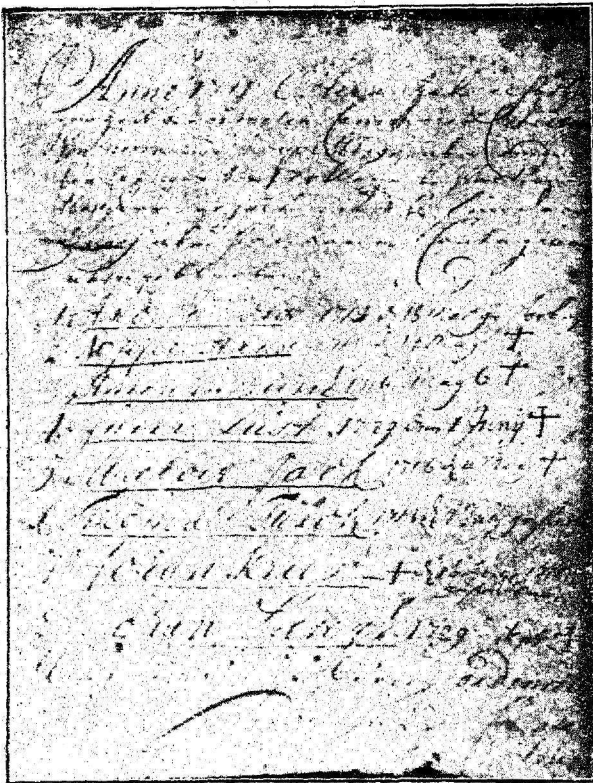
Peeter Suure kuhu rahapatta.

1910 aast. püstitati Tallinna vallutamise 200 a. mälestuseks Vene riigi poolt Peeter Suure ausammas. 1922 a. võeti see maha ja veeti Kadriorgu. Kuhu suuruse pärast ei saadud teda ka Kadrioru puistes Peetri majakese läheduses üles säada. Nüüd on kavatsusel linna tuallikate tasakaalustamiseks anda suur, pronksist kuhu, mis kaalub ligikaudu 5000 kg. ja mis lebab veel praegu Peetri majakese õuel küljeli oma alustel, nagu ta sinna viidi, riigi rahapajale metallrahade lõõmiseks. 8. veebr. s. a. täitus 200 aastat Peeter Suure surmapäevast. Kahjuks ei ole meil Eestis suure uuendaja kohta kõige tänuikumad mälestused, nagu näeme tema kujugi saatusest.

Vana vaekoda Tallinna raep platsil oli lammutamise hädahus, kuna uued suured ehitused (Jegorovi uus tore maja otse vaekoja seljataga) tema koristamist nõudsid. Kunstiarmastajate ja arhitektide protestide tõttu suudeti sellest hoiduda ja võeti linna ehituskavasse ainult vaekoja enda restaureerimine, puhastamine ning ümbrusega kokkukõlastamine. Nii on hädahust üle saadud

Foto Akel.

1711 a. alustatud vaekoja vakuraamatu esimene lehek., linnaarhiivist

palju tänuväärsemate kavatsuste juure, sest vaekoda praegusel kujul, kus ta kasimatult ja parasitputkaketest ümbritsetult üsna näotu näib, ei suuda oma ajalooliselt platsi ilustavat ülesannet täita.

Vaekoja alalhoidunud inventaarist oleme saanud linna arhiivist hr. arhiivaari O. Greiffenhageni ja abi hr. P. Johannseni lahel vastutulemisel mõned ülesvõetud avaldamiseks: Umbes 17. a. s. kuuluv vaekoja teenijate ametivande tekst (alumine — palju vähendatud — piil eelmisel leheküljel):

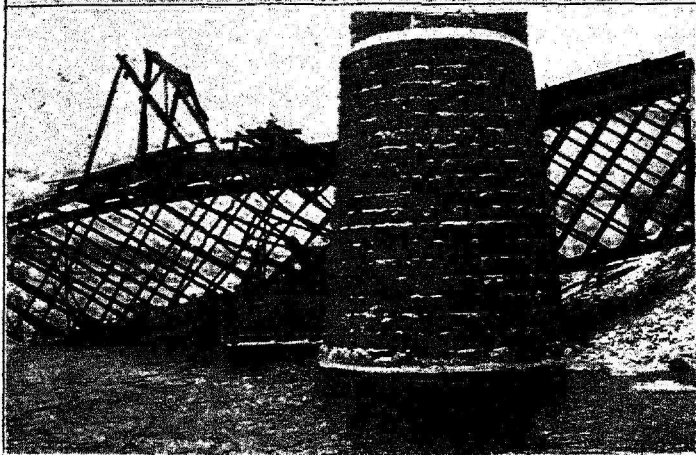
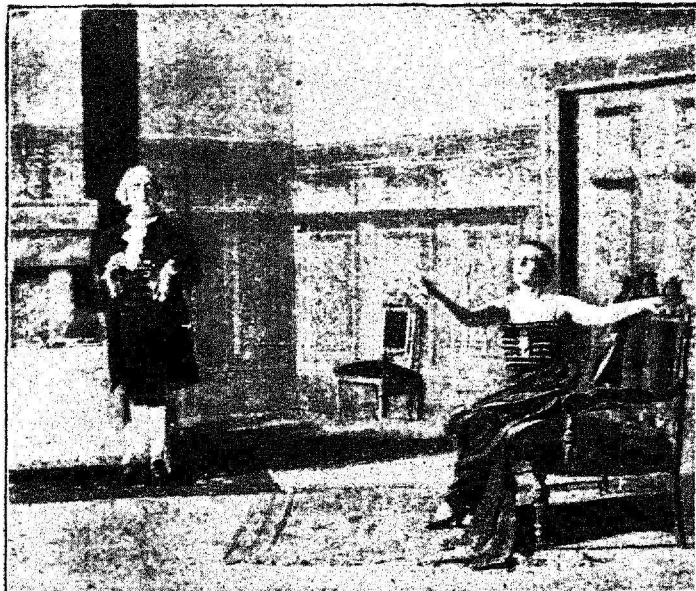
Minna H. H. tootan ning wannun selle Armo-liffemal Rahbil ning finnafel hehl Sinnal / eht minna mul teftut ammit tudt üx Sinna Wilja Mõhtija auafte ettefehma ning ajama tahhan / neille Moftnidulle ni hehfti tudt Kõõdanidulle / mõhralle tudt omma mah rahwalle / rikalle tudt waißille ilma wahhe / kus nemmat jedda tahhawat / nende wilja Rahdi wada taa außaffe mõhtma / selle Wahgti-tõõda Ißßandal idal torral / kui paljo mõhtut on / üttelema / kui taas se pruudit wac üttille se Wada rahha taa ilma rahha wehpendamisse ed erraõõttamisse warse kette andma / ning mitte andede / meeleheh ed õhhe ed toife tinnimeße luggu pidamisse perraft mind tõife meele pehl tahhan johhatama laßtema / & c. Ni wißift mind Jummal ning temma põhha tallis Ewangeliium arwitata.

Härä Oldekopi temperamaalil (pärit umbes 1820 a.) erineb toleaegne vaekoda tema praegusest kujust mõnes üksikasjas; puuduvad nüüd ainult pikad vardad katuse-nurkades ja korinthistiili sambaga kaev mäjaurgal. Pisikesi kaubitsejate poode on aga palju rikkalikumal arvul kui praegu, vastavalt platsi ja maja kaubanduslikule iseloomule.

Pääle ainuke säilinud ja arhiivis hoitava vihi (Riia linna vappi kandev, 1783. a. pärit olev Liis-pfund — 20 naela) on alles veel 1711. a. pääle peetud vakuraamat, mille esimesest leheküljest siin pildistuse toome. Umbes raamatu alustamise aega kuulub viimastele lehekülgedele kirjutatud, ligikaudu aastasada hilisem ametivandete tekst, mis käib järgmiselt:

Sinna Maestõia wanne.

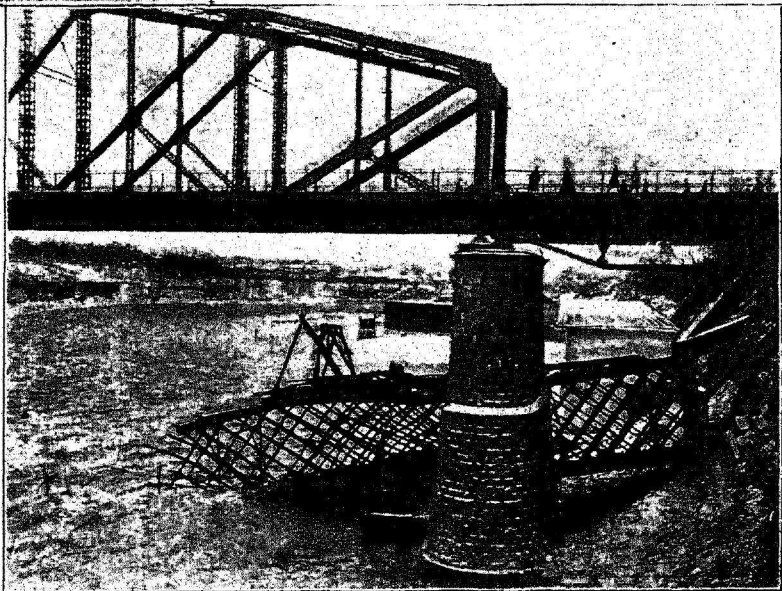
Minna, H. H. tootan, ning wannun, Sellefinnatse, Kaiserlikko, Tallina außa Kaele, et minna selle Sinna, Wastõia ammete sees, mis ma nüüd lätte saan, hea, tru ning kasfin, tahhan olla; minna ei tahha uhhelegi,

Ooper „Tosca“ „Estonia“ laval. Vasakul: Politseiülem (K. Viitol) ja armsama eest paluv Tosca (O. Krull-Mikk). 2. vaatus. Paremal: Maalija Cavaradossi (Sällik) ja Tosca pühakuju juures. 1. vaatus.

Õnnetus Narva vana raudteesillaga veebruari algul, kus mitu töolist vigastada said. All: Vana ja uus. Üleval seisab uus raudteesild, kuna vana alla jõevoolu on varisenud.

All vasakul: 5. veebruaril Inglise auriku „Rovanparki“ poolt purustatud Tallinna sadamaisilla serv.

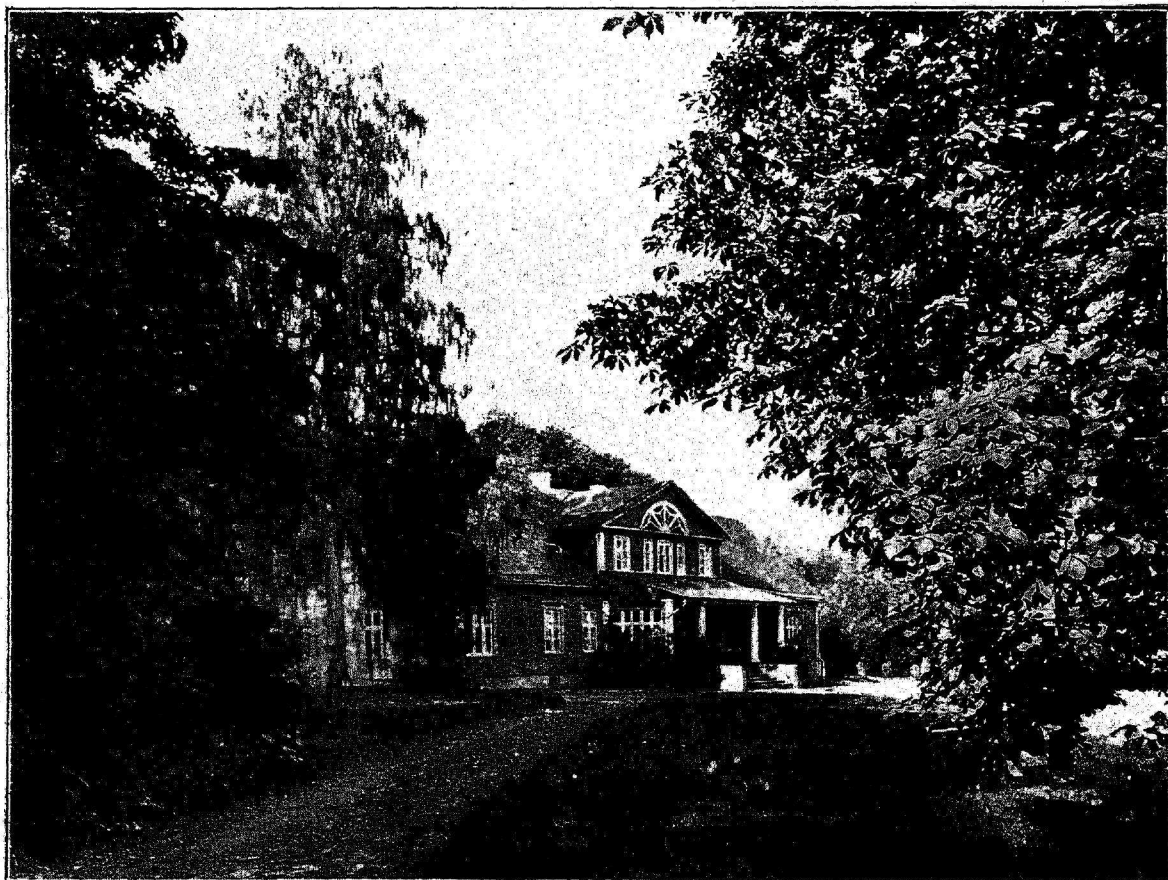
tesse ial ollets, sola mõõtmise, ehk wainise jures, illetohut, egga liga tehha, ei pea ta ütsgi, sõbruse pärrast, ehk jota „kaha läbbi, sedda kawafat nau, minno taest, ennefe kafuts sama, waid tahhan, selle mamehhele, ni hästi, kui todanikko isjandale, Woõrale kui linna-rahwale, rifaie kui waelese, õiste Waeda ja mõita, ja ei mitte, teist mõõto, egga Wihte prukida, kui sedda, mis peäl, Rae mätk, on pandud; ei ma tahhan ta, minno tõteggemise, ehk Waewa eest, ei ühhegi täest, ennem palta küsida, egga wõtta, toi tohhus on wõtta, Sinna kästo, ja seõmist mõda on leed, minno illes seadud Wannemad, ja aujad kãmmereeri isjandat, tahhan ma, teitipidõ auustada, ja nende sanna tuulda, ning

mis se seitud, Sinna Wat-toia isjand mind käsib, sedda tahhan ma, aujaste ja truiste tehha, fattermale, ilma kawwalusjeta teada anda, mis jaddamas, ning teifis pãitus, minno tõ jures, on ärrandõdetud, ja se jures ei ühtegi seggada, egga minno kasuots midbagi, ärrajallata, egga ärrawarrastada. Ma tahhan ta, teigejugguse kahjo, ehk hädda aial (: Jummal teelgo leit ärra!:) olgo se õõ, ehk päwa aial, ammeti polest, abbiks tulla, ja ilmanurrisemata, nende wee pritside jures, ja kui so ial, müido abbi tarwis lahhab, uifin ja walmis olla, nenda kui ühhe hea ja trui waeioia mehhe, tohhus oon, ni tõesti kui Jummal ja ning temma pühha Ewangelium mind peab aitma.

Vasula majapidamiskool perenaistele,

mis avati 1. veebruaril, on üsna uus asutus kodumaal. Ta on üheaastase õppekavaga ja tema ülesandeks on: meie kodumaa. eriti Tartumaa, jaoks eeskujulikke, tegelikke perenaissi ette valmistada. Loomulikult on siis ka õppekava kokkusaadmise juures eelpool nimetatud põhimõtetega arvestatud. Eriõppeainetena on ette nähtud majapidamise õpetus, toitude valmistamine, pesupesemine ja triikimine, naiskäsitöö, kudumisõpetus, loomakasvatuse ühes väkeloomapidamisega, linnukasvatus,

aiandus, raamatupidamine, väetusõpetus väikeses ulatuses ja ühistegevus. Üldainetest tulevad käsitamisele keemia, botaanika, kodanikuteadus, tervishoid, laulmine, mängud ja Eesti keel. Teoreetilise õppusega paralleelselt läheb ka praktiline, töö kõigis eriainetes. Kari kooli majapidamises on juba olemas, lähemal ajal tehakse ka sigadepidamisega algust. Majapidamises on oma puukool; juurviljaaed hakkab kevadest pääle uuesti töötama. Selleks on asutuse juures avar ja ilus aed, mis

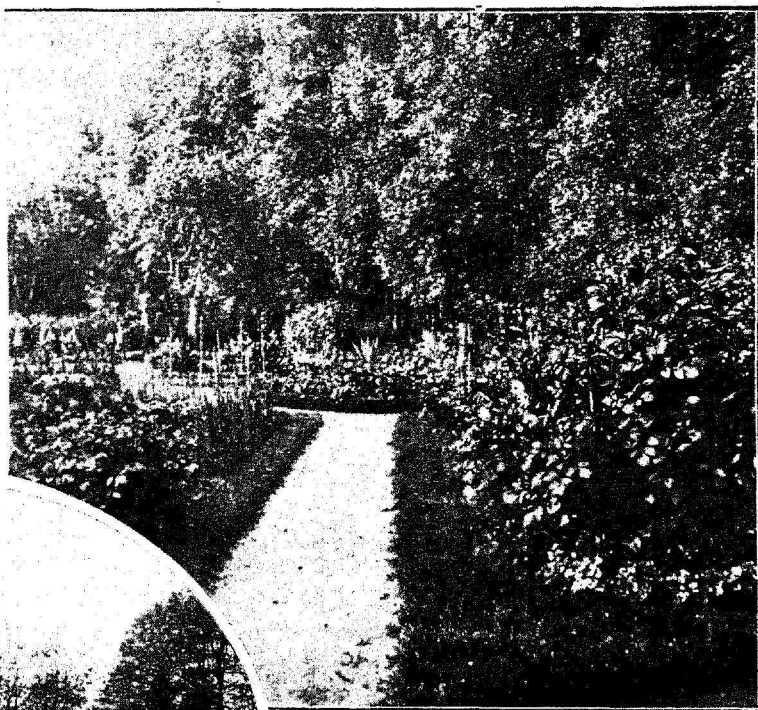
Vasula koolimaja üldvaade.

Foto Virkhaus.

juba varem hästi haritud ja hääl järjel on seisnud, nagu näeme juuresoleval pildil. Linnukasvatus majapidamises on võrdlemisi noor, kuid 3 kanatõugu on juba olemas, ning nende arendamistöö läheb kava-kindlalt edasi.

Loodusliselt on Vasula koolimaja Tartumaal ilusas paigas. Mõisa alt jookseb läbi väike Amme jõeke, mis paar kilomeetrit ülalpool põhja-õhtu sihis Muuga veski kohal Emajõeaga ühineb.

Kool töötab esialgul vähese arvu

Vasula koolimaja aed suvel.

õpilastega; ta on sisse säetud eeskujulikult ja peaks tulevikus üsna kahe käel tööd tegema, kui selgub, millisel määral meie perenaistele igal pool tarvilik on tüse ja teadlik teoreetiline ja praktiline koolitus.

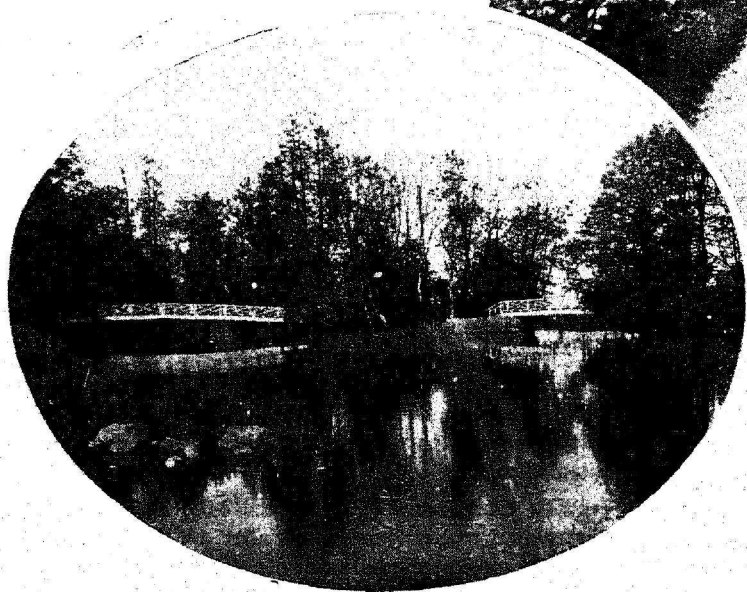

Foto Virkhaus.

[Kooli ümbrus. Amme jõgi ja kahepoolne siid üle jõesaare.

Kodumaa päevapildid.

1. Taluperemehe Tõnis Mikhelsoni ja tema abikaasa Mari kuldpulmad; ühtlasi mehe 75 a. sünnipäev; Uue-Vändras.
2. Eduard Pertmann. Koolitegelane ja publitsist. Praegu „Sakala“ toimetuse liige, Viljandis. Pühits. 40 a. sünnip.
3. Voldemar Grünvald. 50 aastat raudtee vedurijuhiks olnud. Sai sel puhul valitsuselt 100.000 mk. autasu. Tallinnas.

SARAH BERNARD.

Mälestusi kuulsast näitlejast.

Sarah Bernard.

Üks suur näitleja, pidades lauakõnet oma sõbrale, kurtis artisti saatuse üle üldse: „Meie, ütles ta, nagu teisedki kunstnikud, loome; kuid kirjaniku loomingust jääb järele raamat, kujutava kunstniku loomingust — maal, skulptoril — kuju; meie aga jätame endist ainult nime ja paremal juhtumisel, sooja mälestuse, ja seegi kestab ainult kaasaegsete lihe sugupõlve.“

Tõsi küll, võib ju vastu vaielda: suur näitleja jätab endast järele kooli, ta elab veel edasi tema poolt loodud ja teiste poolt edasiantavaks kujudes, kuid see on ikkagi juba midagi muud kui mida pakub individuaalne edasielamine. „Milline argus,“ ütles kusagil Tshehhov, „end lohutada mõttega, et kunagi pääle minu surma minust kasvab välja rohi.“

Ärgem olgem arad. Tunnistagem, et Sarah Bernardi nimi elab veel kaua pääle tema kandja surma ja see mälestus temast püsib järjest hõredamaks muutuvaks tema kaasaegsete ridades. Olen üks neist kaasaegseist. Jumaliku häälega komödiant, ütles tema puhul Turgenjev.

Esimeses on tal õigus: tema hääle oli tõesti üllinimlikult ilus. Madal, kõlav sopraan, pehme, nagu samet. Järeleandmatu diktsioon järeleandmatul Parlisi stargoonil, tema paiguti laulva venitamisega, tema hääldamise meeldivate iseäraldustega. Näis, nagu laulaks ta alati.

Kuid miks komödiant! Tõsi küll, tema mängus tundus mõnesugust lähimõeldust, põhjendatust, oli vähe ala-

teadvuslikku, mis omane on talendile. Kuid tema mõistlikkusestki õhkus võimsat loovat hingeõhku.

Ei tea täpselt kui vana ta oli, kui ta 90-ate aastate algul sõitis Moskva kastreerima; vististi juba palju, sest ta oli juba kolmekordsest kuulus. Seekord oli ta juba mitmendat korda Venemaal: 81. aastal kastreeris ta Peterburis, seegi kord juba pääle tervet rida triumfe läännes. Ta oli kuulus artistina ja hilgava individuaalsusena. Ses viimases mõttes liikusid tema üle terved legendid, mis tungisid neisegi ringkondadesse, mis lavast ja ta huvidest iisna kaugel seisid. Sääli nad muidugi täienesid, paranesid ja, arvan, hiljem lihtsalt ka fabrikseerusid.

Jutustati näiteks, et ta muris traagilist elus, et saavutada selle reaalselt edasilandmist lavast; et ta käis seks halgemajades surijaid vaatlemas; et ta magas vahest kirstus. Milleks ta nii omapäraselt ööd mööda saatis, ei leia neis juttudes seletust. Nähtavasti ainult omapärasuse enda pärast.

Ühe sõnaga, tema suurt nime käsitas juba tänav, mis, nagu alati, seda kattis vulgaarsuse paksu korruga. Kuid tema ilumaine piikis selle korra kergelt ja silmapilkselt.

Temas nimelt polnud midagi vulgäärset.

Aastate poolest juba vananev, oli ta ikka sale ja elastiline, nagu noor tüdruk. Ta ei astunud, vaid nagu hõljus. Liigutuste riitmilikkus, mis tol ajal veel polnud kätte õpitav teatud kooli nõudena, oli tal nähtavasti sünnipärane.

Ta tuli kaasa endaga mõned tolle aja kohta julged teatraalsed võtted (mulde, oli alles epook, kus iga teatraline uuendus nõudis suurt julgust, sest näitelava, valjult „vanu traditsioone“ piuhaks pidav, oli ise seda teadmata äärnusse rüüri langenu): orkestri puudumine,

Sarah Bernard „Tosca“.

lühne, lõuendist, kahele poole lahkuv eesrõie, mälalõök vastu pörandat (shakespearilikult), mis etenduse algust pidi teatama, ja (mis tundus tol ajal lausa häbematusena) seljaga publikumi poole istumine. Komöödias „Mäetööstur“ istus ta peaaegu terve vaatuse just nii, ilma et seejuures oma asendi väljendusrikkusest midagi oleks kaotanud.

Tema mängu puuduseks oleks vast võinud nimetada sedasama, mille pääle on tähendanud ka Tolstoi kunstilise tehnika puhul. Võrreldes end Pushkiniga, ütleb ta: „Ma leian, et Pushkin pildus oma kunstilisi tähelepanekuid nagu täiesti hoolimata, kas neist lugeja aru saab või ei; mina aga käin lugejale pääle seuli, kuni ta enam ei või mitte aru saada sellest, mida tahan talle ütelda.“

Ka Sarah Bernardil võiks sama joont alla kriipsutada, see vaatlejale päälekäimine, kuid nagu Tolstolgi ei läinud see kaugemale tehnikast, ei rikkunud kuju mõõdundumise üleminemisega kujutlemises.

Komöödiant! Mäletan, kuidas ta mängis ooperis „Tosca“, mis oli kirjutatud mäletatavasti just eriti tema jaoks.

Ei tea ooperi partituure ja ei või seepärast öelda, kus lõppes autori looming ja kus algas näitleja kui esitaja looming, kuid mäletan tänapäevani tema mängu surmamise stseenis.

Ta surmab pistoda pistega oma armastatu. Seisab pilgu sõnatus kangestuses (seejuures aga mitte mingisuguseid kannatuste grimasse ja üldse „rikkalikku“ määrikat), siis läheneb kaminale pikkamisi ja helita, võtab säält kiitlajalad, siütab kiitlajad ja asetab need mõlemate poole maas lamavat laipa.

Siis, ettevaatlikult, nagu kartes õhupuhanguga segada lähedase olevuse kuju piirjooni, seda väristada, läheneb ta uksele, avab selle müvõrd, et vaevalt sellest läbi pää-

seb, ja libiseb välja. Teda pole enam näha, kuid veel libiseb laval tema kleidi pikk schlepp, ja selle liikumise järele näeb, kuidas ta liigub lava taga sama pikkamisi, nagu kartes libastuda ja oma tundmusi laiali läigata. Schleppi pole enam näha. Ta viskab kürestist ukse kinni. Ta just nagu kardaks, et säält läbi libiseks välja veel miski nägematu.

Ei arva, et mul korda on läinud edasi anda kogu meeoleolu, mis jättis see tumm stseen. See oli sügav. Ta avaldus kuulajate saali täielises vaikimises stseeni enda kestes ja kaua pääle seda, täiesti erineedes tavalisist „väljaplaksutamisist“, mille arvukusega harilikult määrati artistide austamist ja suurust.

Meie andsime traditsioonile annuse hiljem, tänaval. Ootasime teda kaua „artistide trepi“ ees. Tal olid kaasas kaks toatidrukut ja kaks suurt bernhardinerit. Talle sõidutati ette suurepärase Vene „troika“, vaipadega, kuljustega ja kellukestega. Tundus, et ta oli kõikjal harjunud võtma kõige paremat, mis talle meeldis kui omapärane ja iseloomuline.

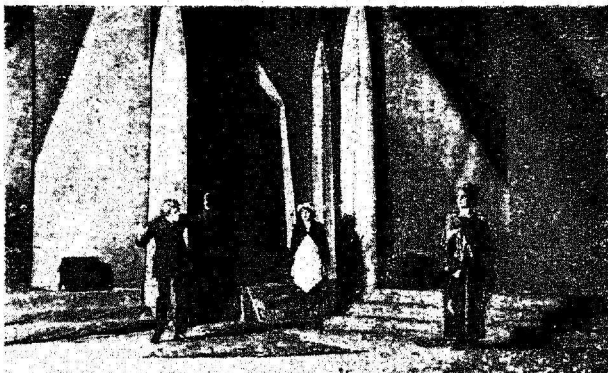
Meie jooksimine tiiki maad tema saani järel, ja ta loopis naerdes melle lilli. Siis jõudis troika meist ette.

Nüüd oleks säärane valmistus naeruväärne, seda oleks hoolega piüütud varjata. Siis aga ei häbenenud teda ilmutada. Siis mõisteti veel, kuidas Puschkin võis peaaegu uhkustavalt hoobelda:

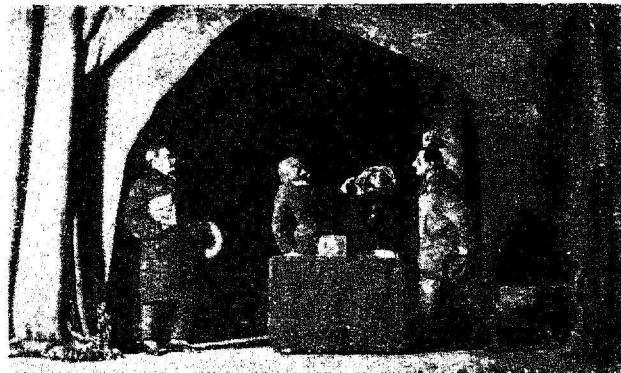
Последний звук, последней речи
Я от нее поймать успел.
Я темным сободем одел.
Ее блистающие плечи.

(Viimsete sõnade viimise heli jõudsin temalt veel tabada, musta sooblinahaga katsin tema kaunid õlad.)

Nüüd on ta surmud. On jäänud nimi.

Gobseck. 1. pilt. Gobseck krahvina juures.

2. pilt. Krahviproua, de Traiffes ja notaar Gobsecki keldris.

DRAAMA-STUDIO.

Walter Hasenclever: Gobseck.

Lavastaja Fritz Pöldroos.
Näitejuht Rud. Engelberg.
Dekoraator Rix Vasard.

Draama-Studio on korraldanud tänavuse hooaja kestes mõned etendused, nii sügisel Ed. Vilde „Pisuhänna“ ja Gerhard Hauptmanni „Michael Kramer“; kuid

nüüd on olnud mõni aeg vahet ettekandeks. Väikene trupp, moodustet Teaterkunsti kooli esimesist lõpetajast, on esimene arenemisühtlane näitlejate koondus, millel vaid see puudus, et ei ole märgata trupist tõeliselt üleolevat näitejuhti. Kool on harjutand inimesi näitlejateks, mitte aga näitejuhtiks. Viimane peab arenema ise-

Punaväe looja Trotsky erusse.

Trotsky sunnitud lahkumine tegelikust poliitikast on teine tähtsam sündmus nõukogude Vene riigielus päale Lenini surma. Teatavasti leiti Trotsky avaldatud mõtted (tema kriitiline kirjatöö Lenini üle, milles ta oma Leninist erinevaid vaateid põhjendab ja mille eessõnas üldse arvustab nõukogude praegust poliitikat) kardetavad ja 3. internatsionaalile vasturääkivad olevat. Selle tagajärjel, kartes Trotsky suurt mõju sõjaväes, sündis tema täieline tagandamine sõjaväe nõukogust ja

tegevast riigitoöst praegu kõikvõimsa „troika“ poolt (Kameneff, Stalin ja Sinovjev).

Trotsky oli punaväe loojana ja vägede ülemjuhatajana mees, kes kindlustas nõukogude Vene sisemise arenemise ja võimaldas Leninil Kremli rahulikult valitseda. Pääle ei piirdu tema kuulsus ainult selle tegeliku tööga, vaid teda hinnatakse ka kui üht esimest Vene revolutsiooni käigu teoreetilist ettenäijat (kirjatöö „Vene revolutsiooni ajalugu (1905—6 a.)“ lõpupäätikk ilmunud a. 1911) ning hiljem kui loogilise, kuid kitsalt klassihuvilise kommunistliku sotsialismi põhjendajat (teosega „Terrorism ja kommunism. Anti-Kautsky“. 1920. a. ilm.).

Poliitilise kõnemeheks olla Trotskyle vaevalt võistlejat. Effektiivne esinemine, ilus, lai shest, sõnade võimas rütm, valju, väsimatu hää, mõistete selgus ja literatuursus, kujundusrikkus, põletav ironia, võimas paatos ja raudne loogika — on olnud tema hiilgeomadused. „Olen näinud“, räägib Lunatscharsky, „kuidas Trotsky kõneleb kolm tundi järjest surmavaikusse teda nagu nõutult kuulavale auditooriumile, kuna kõne aine poolest on asjalik poliitiline traktaat. Tema raamatud on nagu tardunud kõned, kuna tema kõned oleval olnud raamatuliselt kunstilise läbitöötatud keelega.

Inimesena olnud ta sallimatu ja terav. Tema kohta oletatakse, et tal on puudunud aiahnus. Kuid talie on olnud kallis tema ajalooline ülesanne ja ta oleks valmis olnud kõik ohverdama, et ainult pääsida inimsoo mälestuses traagilise revolutsioonilise juhi aupaistuses...“ Nii temast Lunatscharsky.

Ometigi ei töhi unustada, et kommunistlik õpetus, mida ta jutlustas ja teostas, ei olnud miski eetilisel alusel põhjendatud õpetus. Ta edustas seda poolt marksistlikus ilmavaates, mis ütleb „töölisklassi programmi ei kuulu mingisuguste ideaalide teostamine; see on puht-materialistlik“. Sellest äärmine kitsarinnalikkus ja ka metsik verevalamine tema elutöös. Nüüd on ta siis omasoodu enamuse meelest kontrevolutsionäär.

Meie kujur Koort teab huvitava mälestuse. 1905. a. mässu järele käisid Pariisi Vene pagulased emigrantide köögis söömas. Sääli nägi Koort ka Trotskyt. Söögi ettekandjateks olid kordamööda pagulased ise. Trotsky kohta mäletab ta, et see olnud kõige viisakam, hoolsam ja inimestele vastutulelikum teenija.

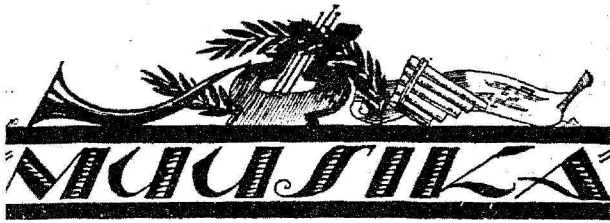
õppijana — kui tal ei puudu sellekohane meel, sisendamisvõime ja muud tarvilikud omadused.

„Gobseck“ — saksa noorema põlve kirjaniku Walter Hasencleveri draama Balzaci novelli põhjal käsitab raha võimu. Nimikangelane on Molière'i „Ihnuri“ ja Puschkini „Ihnsa rüütli“ otsekohene järeltulija. Ometi draama omaette pole teos: see on vaid skeem, materjal lavateokse loomiseks. Lavateokse loomise draamaskeemist oli võtnud oma päale Fritz Pöldroos (nii saan aru programmist), tegelik näitejuht Rud. Engelberg. Kahjuks lavastus ei olnud täitnud teksti vahekohti küllaldaselt, oli rohkesti kohti, kus katkes üks osa ja algas teine. Tundus palju sidumattust, ma ei arva, et see oleks olnud tahtlik, sest milleks? Samuti võib teha etteheiteid Rix Vasardi dekoratsioonidele. Need ei sobinud küllalt la-vaal, puudus neile isaks lavaline valgustamine; mängiti enim harilikku toavalguse kui lavavalgustusega, mis jättis andmatta palju oodatavaid huvitavaid effekte. Kuid see kõik on vabandeta ruumide kitsikusega: meie teatritoludes võoras trupp ei saa harjutella laval valgust, kõnelematta proovest. Ja ühe kiire pääprooviga ei saa palju teha. Parim dekoratsioon tundus viienda akti esimeses stseenis (tuba lõbumajas, Estheri ja krahviproua Restaud' dialoog), kus tundus fantastilist mugavast küllalt tagasihoidliku dekoratsiooniga. Krahvi toad oleksid olnud küllalt vastuvõetavad tarviliku valgustamisega. Vähetlev oli Gobseck'i kelder.

Näitlejaist kõigepäält kolm kandvamat — krahv Restaud — Karl Otto, krahvinna Restaud — Ally Tihkan, ja Gobseck — Felix Moor. Esimene oli jõuline ja kokkukõlaline, parimad momendid kolmanda akti esimene stseen (lõunalaud) ning sama vaatuse teine stseen (notaari büroo). Teine ei rõhutand küllalt oma aristokraatlikkust, mis oleks annud tarviliku traagika ta alanduse pilkudel, ent muudu mängiti korralikult, olgugi, et häälelises väljenduses puudub mitmekesisus. Felix Moor andis ebaharilikult allasurut häält ning kogu mäng oli sordiini all, mis võtet peab tunnustama. Kõige enam ta meeldivad küljed väljendused ülemänekuises eneses rõõmutsemisist asjalikule ja kuivale toonile ootamatute häirimiste puhul. Need kolm näitlejat kandis tiukki juba teksti rohkusest. Teisist Leo Kalmetil notaar Derville' osas oli huvitav mask ja kuju, hääleline väljendus aga nõrgapoolne; Ilmar Nerer — Maxime de Trailles — mängis üldiselt hästi, maha arvat söögilaustseen, kus see osa ei pääsend mõjule; Juta Tikand — Esther — löi huvitava kurtisaani, milles ei olnud niipalju algu-pärasust kui otsekohest mängu, ka tema kostüüm oli väga õnnelik. Teised osalised olid nii vähese esinemisega, et nad ei jõudnud välja paista.

Üldiselt võrdlemisi kõrge tehnilise arenemise juures oleks võidud pakkuda märksa enam kindla reshüga; nüüd oli pettumus, ent mäng ja lavastus oli nauditav.

N. A.

Oreli ja orelimängu ajaloost.

M. Lüdig.

Oreli ürgkujust ja tema arenemisest teab ajalugu väga vähe jutustada. Esimest korda on orelit jutt 3. aastajal enne Kristuse sündimist. Võib arvata, et oreli ürgkujut toru ehk kottpill oli, mis ühendatud syrinx'iga (karijasevile) orelialaalse riista moodustas. Tervisminevat tuult saadi vee pressi abil, mis pärast esimesi oreleid veeorelitiks (Wasserorgel) nimetati. Veeoreli ülesleidja olnud keegi arvuteadlane ja mehaanik Ktesibios (s. 17 a. e. Kr.) Aleksandria linnas. On teada, et keiser Nero oli suur orellaustaja. Vanad maalid ja seinakaunistused lasevad oletada, et orelialaoline mänguriist veel vanem on kui ülalnimetatud riist. Igatahes peab oreli varadust üle 2000 aasta päle arvama.

Siis leiame oreli kohta teateid 757 aastast, millal keiser Konstantin Kopronymos kuningale Pipin'ile oreli annetas. Kõik need esialgsed oreleid olid väikesed, nende vilede arv oli 8—15 ja häälestatud diatoonilise helireedeli järele. Üheksandal aastajal on nähtavasti oreli ehitus suuremaid edusamme teinud, päämeisriteks olid Saksa ja Prantsuse kloostrite mungad. Oreleid tarvitati pääasjalikult lauluõpetuseks, kuid ka kirikuis. On teada, et paavst Johann VIII 880. aastal Saksamaalt oreli tellis ühes orelimängijaga, mille järele oreleid ikka enam jumalateenistuses hakati tarvitama.

Kuid ka oreli vastaseid leidus palju, mida seletada võib oreli kui mänguriista puudulikkusega. Mõned kirikud ei muretsenud endale üldse orelit ja pole seda tänapäevani teinud, nii reformeeritud kirikud Helveets'as kui ka kuulus Siks'im. Kuid oreli tagakiusamine kujunes kõige ägedamaks Zvingli ajal, mil kirikuis olevad oreleid lihtsasti hävitati. Selle hävitustöö tagajärjel on paljud tolleaegsed kailid ja suured orelid purustatud, nii näiteks Zürich'i linna doomkiriku suur orel, St. Vinzenzi doomkiriku orel Berni linnas, mis oli 32 registrit suur, müüdi organist Kaspar Kolmar'ile 130 krooni eest. Vainulikkud vaatasid oreli kui „paganauku riista“ päle ja nävitasid neid kõige suurema agarusega. Ulmi linnas ei jõutud orelit käsitsi lõhkuda ja et temast kergemini jagu saada, tõmmati talle ketid ja köied ümber, rakendati hobused ette, kes siis riista maha kiskusid. Üle saja aasta kestis oreli tagakiusamine ja alles 1637. aastal julges teoloogia professor Irten Harborni linnas oma kirikule jälle oreli nõutada, ja mõõdus veel hulk aega enne, kui kirikuis oreleid tarvitusele võeti.

Nagu ülalpool juba tähendasin, olid orelihitajaiks ja meistriteks päämiselt mungad. Ehitati kaht tüüpi oreleid, väikesi, ühest kohast teise kantavaid, nõnda nimetatud „portatiivse“ ja suuremaid — „positiivse“.

Kuid mingit ühtlust ehitamises ei olnud, igal maal ehitati isemoodi, mille tõttu raske on järk-järgulist arenemiskäiku kindlaks teha.

Nii kõneldakse orelist, mis Winchesteri linna jaoks 962. aastal ehitatud, et see olnud 2 manuaaliga (klaviatuuriga), millel kummalgi 10 klahvi, 400 vile ja 26 lõõtsaga (sepalõõtsa taolised). Nende lõõtsade tallamiseks vajatud 70 meest, kes palehigis töötasid, et tarvitist tuult tekitada.

Iga klahvi jaoks olnud 40 vile, nii et ühe klahvi mahasurumisel 40 häält kõlanud. Oreli hääl olevat mürastamisetaoline olnud.

Klahvid olnud suuruse poolest künnapikkused. 3—7

tolli laiad ja vajunud 1 jala sügavusse. Mängijaid olnud kaks, mängitud rusikatega ehk küünarnukkidega. Arusaadav, et mängust meie aja mõttes juttugi ei võinud olla. Oreli ülesanne olnud lauljale häält kätte anda.

Loomulik, et muusika arenemisega ka orel kui mänguriist pidi arenema. Kui laul mitmehääleliseks hakkas kujunema, pidi ka orel mitme häälega kaasa mängima. Esimene, kes mitmehäälelist laulu hakkas arendama, oli Huchald (sünd. 840., surn. 931. a.). Tema tunnistas kõlavaiks intervallideks ainult kvarti, kvinti ja oktaavi, nii et kaks ehk rohkem häält liikus kvartides, kvintides ehk oktaavides.

Et mitme häälega oreli kaasa mängida, pidid tegevuses olema kaks organisti, üks neist mängis oktaavi, kuna teine põhitooni ja kvinti mängis. Et ühe mängijaga läbi saada, tuldi mõttele igale häälele kvint juure lisada, pärastpoole ka oktaav, nii et iga klahvi vajutamiseiga kolm häält saavutati. Neist kolmest häälest sündis nõndanimetatud Mikstuuri register, mis seni oreliotes tarvitusel.

Materjal, millest oreli torud ehk vileid tehti, oli väga mitmekesine. Selleks tarvitati vaske, tina, hõbedat, klaasi, elevantluid ja mitmeid puusorte; aegamööda selgus, et tina ja puu olid seks kõige kohasemad ained.

Häälestati orel oktaavis, 3 poole häälega, need olid e-f, a-b ja h-c, pärastpoole täiendati kromaatiliste helidega. Häälte arvu kasvamisega pidi ka klahvide arv kasvama, mille tõttu nende suurus muutus ja vähenedes meie praegusaia klahvide suuruseks kujunes.

Sest ajast päle võib juba orelimängust kõnelda.

Tähtsat osa mängib oreli juures pedaal, s. t. klahvid, mida jalgadega mängitakse. Pedaal oli Venedigi linna organisti Bernhardi (1470) leidus. Alguses oli pedaal väga primitiivne, nimelt seoti iga klahvi külge nõõrist silmus, nii et jalaga võis klahvi maha tõmmata, pärastpoole ehitati aga iseseisvad klahvid, iseseisvate viledega.

Kuni 14. aastajani puudus võimalus registreid üksikult tarvitada, iga klahvi vajutamiseiga kõlasid kõik selle klahvi vileid ühekorraga, sest et mad tuult ühest tuulekastist said. Pikkamisi hakati neid aga eraldama kõiksuguste tehniliste abinõudega, mille põhimõtteks oli võimalikult igasse torusse eraldi tuulevoolu juhtida. Sel ajal on nii mitmesuguseid katseid ja muudatusi tehtud, et neid sin märkida viiks liig kaugel, nimetan ainult nõnda palju, et kõigi katsete tagajärg on see, et meie praegusaia suuremad ja paremad oreleid on nii kaugel edenenud, et tuul igasse torusse pneumaatikatorude kaudu pääseb ja viimasel ajal ka elektrivoolu abil (elektritraaktsuur) ventillid avatakse, et tuul viledesse pääseks. (Järgneb.)

Muusikaanekdooidid.

Viulimängija, kui ta päevas 5 tundi töötab, mängiks 40 aasta jooksul 876.000.000 nooti. Selle aja jooksul liiguks poogen keeltel 6286 versta, mis võrdub umbes maakera raadiusele.

Kui klaverimängija läbisegi neli korda rohkem noote mängib kui viuldaia, siis oleks nootide üldarv 40 aasta jooksul 3.504.000.000!

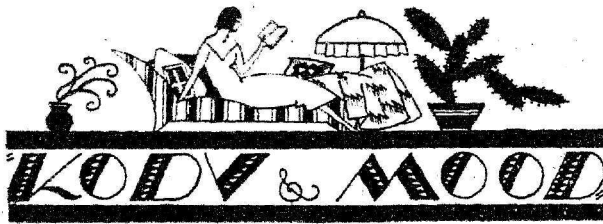
Oletades, et keskmine ühe mäpu löögi jõud klahvile on umbes 6 loodi, leiame, et nende nootide äramängimiseks on tarvitatud jõudu 17.520.000 puuda.

Oeldagu veel, et muusika pole „raske“ kunst!

Küsimus.

Talinn ei tohtivat seepärast kunagi valmis saada, et teda Ülemiste Vana ähvardab siis ära uputada — kuid mis hädaohu varitseb „Estonia“ orelit — et ka see kunagi valmis ei saa ega kõnnas ole?!

Re.

Praegused moed ja Eesti naine.

Ometigi on mood kord soodus Eesti naistele!

Asi on nimelt nõnda, et Pariisi naine on ära tüdinenud kandmast villaseid tumedaid kleite hommikuti ja töö juures, on ka väsinud alati tarvitamast siidi ja sametit ja leidnud kirjudes, rikkavärvilistes villastes riides uut meeldivat rahuldust. Pariisis on eriti suurt menu saavutanud n. n. Schoti riided suurte ruutudega ehk laiade triipudega ning lõpmata huvitavate ja julgete värvidega. Sarnane lõbus riie annab tuju selle tarvitajale ja ehk tarvitaja ümbrusele. Kleitide piirjooned on jäänud edasi sirgjooneliseks ja lihtsaks, kaunistamine ei ole ka eriti tarviline, sest sarnane riie paneb teised vaikima juba oma värvidega. Nii otsivad Pariisi naised endile ikka kirjumaid ja huvitavamaid riideid hommiku- ja töökleitide jaoks. Pannakse neid otsides rõhku värvide ilusasse kokkukõlla, otsitakse iseäralikumaid kombinatsioone ja katsutakse üksteist üle lüüa uute leidustega. Seda moodi jälgendavad varsigi Pariisi naabrid, ligemad varem, kaugemad hiljem.

Kust aga Eesti naine saaks ruttu kätte selle modern riide, et tal jällegi poleks tarvis alles aasta hiljem kõndida „viimase moe“ järele.

Seekord on see ometigi kerge; on kerge ja päalegi saab kleit ilus, kodune ja eestipärane kõiges oma modernsuses. Meil on ju olemas nii lõpmatu rikas värvik kirjude Eesti seelikuriideid. Küll on sääli värve, on laiemate ja kitsaste triipudega, on karedavärvilisi, mis vaevalt Pariisis endas julgemat leiavad; on aga ka mähedaid riideid, mille värvid sõbralikult üksteisele kätt ütavad. Vaadeldgem, pangem tähele neid. Laskem endile kududa sarnast, kui soovime, ehk ostkem juba valmis seelikuriideid meie omadest kudumistöökodadest ja sellesuguseist äridest. 1500—2000 E. margaga on meil kõige ikusam kleidiriiet käes viimse moe järele ja siiski mitte just teise seljast laenatud.

Paljud Eesti naised on toetanud rahvariiete ellukutsumise mõtet ja on hääks kiitnud rahvariiet noorte, sihvakate neidude seljas; on saanud aga varsi aru, et see siiski pole kohane. Lühike ja lai bluus teeb mitme naise veel hihemaks ja laiemaks kui ta muudu juba on, ei ole tanu ta pää kohane, ei saa ta laia undrukut selga panna. „Olen kui mardisant,“ ohkab ta niisuguse ülikonna puul.

Nüüd on aga võimalik ka sarnastel naistel Eesti rahva vanavara tarvitada oma riides, ühel ja samal ajal edendada meie kodust käsitööd ning sarnaneda moodsale Pariisi naisele. Teame ju selgesti, et triibulisi riideid võime tarvitada osavasti silmapetteks. Näiteks

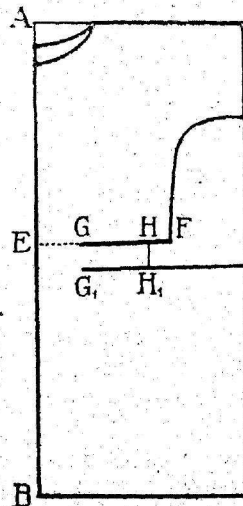
kui paneme laiajoonelise riide endale selga nii, et triibud jooksevad pikuti ülalt alla, näeb meie keha kitsam välja kui muudu. Tarvitame aga triibulist riidet ristipidi, lühendab see meid ja annab liig kõhnale tugevama mulje. Võime ka sarnase triibulise seelikuriide ühendada mõne ühevärvilise riidega, nagu pildis nr. 1 on valge kleidi vest õmmeldud triibulisest kirjusest riidest. Ainult materjal peab sarnasel korral üksteisele vastama. Nõnda kombineerides leiame ikka kohase kuju oma kleidile. Ja valigem värve, mis tõesti on kokkukõlas meie endaga. Sest pole ühtki suuremat tegurit meie välimuse juures kui värvid. Nendega võime koguni katta ja ümber teha oma keha vorme, mille eest muudu võime tänada ehk laita loodust. Toogu naine oma parem iseloom välja end ümbritsevate värvidega, ärgu pangu vaatajaid uskuma, et ta ka seesmiselt on ainult hääl — ja hääl.

On meil kohane riie „meie enda“ värvidega ostetud, kleidimoed valitud, võime tähele panna, et sarnasel lihtsal kleidil on veel üks hää omadus: selle võime ise õmmelda. Sarnane töö on äärmiselt kerge igale naisele, kes vähegi on harjunud nõela tarvitama. Lõikamise kergenduseks lisan siia juure ühe sarnase kleidi lõike joonistuse (pilt nr. 2). See on mõeldud laiatribu-

Pilt nr. 1.

Pilt nr. 2.

AB = kleidi pikkus.

AC = käikse pikkus ühes öla laisusega (maitse järele).

CD = käikse laius võetakse 4 sm. rohkem kui 1/2 käevarre ümbermõõtu.

AE = pikkus öla päält kuni puusani.

EF = 1/4 keha ümbermõõtu + 5 sm.

EH = 1/4 puusa ümbermõõtu.

HF = ülemise jao krausimiseks.

GH = 12—15 sm.

HH = ühe riide triibu laius.

H: K = alumise jao krausimiseks ehk voltimiseks maitse ja riide laisuse järele.

MÕNDASUGUST

Virgemad inimesed maailmas.

Aleksander Moskovsky järele.

Pole võimalik kõikide elukutsete virgemaid inimesi maailmas teada, sellepärast tuleb piirduda ainult vaimutöö alal töötajatega. Sest siin on tööhoole iseäranis tähtsald ja kõrge väärtusega tagajärgi andnud.

Vanast klassilisest ajast oleks imestamisväärilise usinuse poolest Greeka mõttetarka Aristotelest ette tulla, kelle tööde kataloog üksinda juba paksu raamatu moodustaks. Üksainus osakond selles kataloogis sisaldab 50 kirjatöö nimetust, millest meie ajani alles on hoidunud ainult 10. Kuid Aristotelele pakub veelgi üle Didymos, keiser Augustuse aegne kuulus Greeka grammatikus. Teda austati nimega „Chalkenteros“, s. o.: „Mees raudse sisimusega“, mis pidi tähendama, et Didymose sisemine jõud kehalistest välistest pingutustest ei hoolinud. Tema töid arvatakse 3500 pääle.

Keskaja produktiivsemaks meheks võiks nimetada 1235. a. surnud filosoofi Raimundus Lullust, filosoofilise süsteemi „Ars magna“ autorit, kelle kirjutamis-usinus vanasõnaks on muutunud: „Töötad, nagu Raimundus Lullus“. Kindlaks peetakse vähemalt 500 tema filosoofilist, teoloogilist ja alkeemilist tööd. Allikate põhjal olla aga tema tööde arv ulatanud 4000-ni.

Ka Leonardo da Vinci, kes oli uemate uurimuste järele ainult „vahete vahel maalija ja kujur“, peamiselt aga füüsiker, ülesleidja ja oma aja geniaalsem inseneer — kuulub töökamate inimeste hulka maailmas. Tema kirjatööde trükkis avaldamine tegi kaua aega suuri raskusi, sest tema vasakukäeline kirjutamisviis oli imelik, vastupidine. Ainult peegli abil võis seda lugeda. Niisuguse kirjaga raamatuid oli tal terveniisti 120. Kuid pääle selle oli tal veel päevaraamatuid, visandeid, skizzi, joonistusi ja arvustusi, nii et nende üldine kogu 5000 pääle ulatab. Päälegi on need kirjutused niisuguste kaugeleulatavate ideede käsitused, mis haruldalt julgete, kaugeleärgivate plaanide ees tagasi ei kohkunud. Et vähegi märkida tema mõtete suurjoonelisust, olgu nimetada ainult mõned neist: laineteooria enne Newtoni, kehade langemise säadused enne Galilei, vereeringjooksu skeem enne Harveyd, energia alahoidumise säadus ja veel palju muid hilisemaid tödesid, millest igaüks juba omaette terve inimliku energia võiks kamistada. 100 vaimusuurust võiksid üheskoos selle mõtte-teravuse koondada, mis Leonardo da Vinci ainuüksi.

Järgmisena ajalooliselt kuulsa töömehena võiks mainida 1707. a. sündinud matemaatikust Leonhard Eulerit. Selle teadusvürsti koguteoste hulk ulatab 2000 trükipoognani, seega 30 paksu köidet, päälegi veel kõige keerulisemat abstraktsemat mõistuslikku keelt, matemaatilisi vormeleid. Päälegi oli ta oma teaduse

alal igal pool teerajaja ja edasiviija. Imestama paneb ka loodusteadlase Alexander von Humboldti tööde hulk ja sellega kaasas käiv nende tähtsus. Laemale publikumile sellest tuntud on viis köidet „Kosmost“ ja „Looduse vaatlused“. Kuid olgu nimetatud, et tema muude lugematute kirjatööde hulgas ainult üks reisikiri (ekvatoriaalsest Ameerikast) üksinda juba 30 paksu köidet moodustab. A. 1856 maksis terve Humboldti teoste kogu 3000 taalrit, praegu ei jõuaks seda vast keegi osta.

Muidugi ei või unustada ka Saksa suurmeisrit Goethet. Siin pole küll luuleteoste kvantum nii määratu suur kui nendele tunnustatud kvaliteet, kuid seda kohutavam näib just olevat see viimane, kuna Saksamaa suured ja väikesed uurijad ja energiad vist eluilmaski järele ei jäta Goethe mõtteid tsiteerimast ja seletamast. See kasvab nagu kohutav Javlin ja on Goethe pärandus meie ajale. Sellepärast peaks vist küll kõikidest vaimusuurustest kõige produktiivsemaks tunnistama just Goethet, kuna ta ei lakka pääle surmangi ikka veel kõige mitmekesisemaid ja sügavsisulisemaid mõtteid avaldamast.

E. Häkkinen.

Goethe enese loomingut tuleb ainult üks väike trükkilehekülj päeva kohta; seda pole just palju. Tema töötamise kiirus oli sellejuures üsna eeskujulik; nii lõpetas ta oma 5-aktilise „Clavigo“ 7 päevaga. Selle kõrval on prantslane Balzac palju fenomenaaalsem oma romaani- ja novellide arvu tõttu, mida oli kokku 120 paksu köidet. Ja ometigi oli ta alalõpmata oma võla-usaldajate küüsis, iga silmapilk rühkimas, ümber jooks- mas, põgenemas, ainult veerand tunniks jälle maha istu- mas, et romaani uue päätüki juure kirjutada.

Aleksander Dumast vanemast käib anektoot, et keegi kunagi tema tervet teoste kogu läbi ei olevat lugenud, isegi tema ise mitte. Seda tuleb muidugi nii mõista, et ta enam ise ei mäletanud, mida kunagi kirjutatud oli, kuna on teada juhus, kus Dumas sel moel ühele võõrale käsikirjale oma nime pääle oli kirjutatud ja trükkida lasknud. Ta on kolm korda nii palju kirjutatud kui Voltaire, kelle teoste hulk on umbes 100.

Hispaania näitekirjanik ja luuletaja Lope de Vega on kuulus selle poolest, et tema komöödiade arv ulatab 1500-ni, 400 vähemat lavatööd juure arvamata; pääle selle kuuluvad temale veel mitmed proosateosed ja õpetlikud kirjad; ühes Madriidi väljaandes 21 raamatut. Lope kaasmaalase Cervantese, kes Lopega võistles, ometigi arvuliselt alla pidi jääma, töid võib kokku võtta 60 tublisse köitesse.

Oma produktiivsusega hirmutas sõna tõsisel mõttes Prantsuse naiskirjanik George Sand. Trükkikojad ei suutnud sammu pidada tema käsikirjade suure juure- vooluga. Ta kirjutas vahetpidamata, isegi õõsel voo- dis. Ja kui ta romaani lõpetades kella vaatas ja nägi, et oli ainult kell 2 õõsel, siis võttis ta uue paberipoo- gna ja alustas veel säälsamas uue romaani.

Kuulus oma usinusega on ameeriklane ülesleidja Edison. Tema töönnust võib mõistet anda seegi, et ta ühe uue substantsi leidmiseks vähemalt 6000 igasu- gust taimesortit ümber pidi töötama ja ühendama. Akku- mulaatorbatarei loomisel tegi ta kokku 50.000 üksikut vähemat ja suuremat katset. Temale kuuluvad sõnad: „Genius koosneb 1 protsendist inspiratsiooni ja 99 prot- sendist konspiratsiooni.“ Sama mõtet väljendab ka Buffoni lause: „Geniaalsus — see on ainult suur anne kannatlikkuseks.“

Ometi ei maksa puhta tõena võtta harilikku lauset: „Geniaalsus on ainult usinus, lihtsalt seepärast, et on geeiusi, kes hoopis vähe nende omadustega hiilga- vad. Komponist Rossini, kelle kuulus teos „Sevilla habemeajaja“ veel tänapäev suures lugupidamises on, pole aga oma 37. aasta vanadusest alates enam loominguga ennast vaevanud, elades veel tervelt 39 aastat oma loorberitel täitsa laiska elu. Samuti on isegi Balzac elu lõpni täielikult loomingust loo- bunud. Et aga usinus ja produktiivsus üksinda veel

lusest riidest, mis ristipidi kleidiks õmmeldakse. Käik- sed on lühikesed, enam ehk vähem — maitse järele. Puusa kohalt on kleit hästi ümber keha ühe triibu lafu- sena ja selle mõlemal pooltel laieneb kleit kas voltit- deksa ehk krausidena.

Loodame, et meie naised hakkavad kasutama seda õnnelikku juhtumist ja rõõmsate värvidega elustavad meie halli igapäevsust.

kuulsusele ei vii, kurdab nende andmete koguja A. Moskovsky eases puhul, sest tema on kirjutanud siamaani rohkem kui Goethe tervel eluajal, ja ometigi ei kuule ta kusagil, et keegi kõneleks sama vaimustusega nagu Goethest ka Aleksander Moskovskyst.

Südameklõppimine pärast surma.

Kolm ja pool tundi ühegi hingetõmbeta. Ligi kuupäevad tagasi äratas Newporti arstiteaduse vallas eriline juhtumine tähelepanu. Keegi südamerabandusest vallatu ärkas päale mõnetunnist, täiesti kindlakstehtud elutust ellu. Lugu juhtus Newporti haigemajas ja arstiteaduse fenomeeni nimi on George Watkins. Watkins polnud isegi haigemaja hoolealune, vaid, tulnud külastama haiget sõpra, tabas teda ootamata südamerabandus. Kuid kolme ja poole tunni pärast hakkas ta süda jälle töötama. Kopsud ja pääaju täitusid uuesti verega. — Sarnaseid juhtumisi olevat arstiteaduses juba varem ette tulnud. Samas haigemajas olid arstid läinud aasta juunikuus just vastupidise juhtumise tunnustajaks. Keegi neljakümneaastane naine, kes sinna haigena — kuid mitte elukardetavalt — toodi, lakkas keset arstlist läbivaatust hingamast, kuid pulss ja süda töötasid normaalselt edasi. Neli ja pool tundi kestis see mõistatuslik olek ja siis suri naine, hoolimata hapnikust ja muist abinõudest ilma, et veel kordki oleks hinge tõmmanud.

Purunemata klaas.

Juba mõningat aega valmistatakse kõigi võimaluste maal — Ameerikas — iselaadi klaasisorti, mida ameeriklased ise pyrexklaasiks nimetavad ja mis seepoolest erineb, et ta ka suurima kuumuse välja kannatab. Pyrexklaasist valmistatakse igasugu köögi-riistu — keedupotte, praepanne, koogivorme jne. — ning neid võib vabalt lahtisele tulele panna ja neis keeta ja küpsetada. Et klaas igal ajal hõlpsam puhtam hoida kui raud- ja plekknõud, eelistavad neid ameeriklannad väga. Tähendatud klaasnõud on otsaga ka juba Inglismaale, Hollandisse ja Schveitsi jõudnud. Saksamaale takistab nende vedu tänini veel majanduslik sisseveokriis. Säl valmistatakse aga juba mõ i hää aasta peaaegu samade omadustega klaasi keen liste aparaatide, joogiklaaside kui ka valgustamisabinõ de tarvis. Suuremal määral majapidamisriistade valmistamist aga takistavad tehnilised kui ka majanduslikud raskused. Tõestaks aga viimaste vabritseerimise, siis oleksid tulele ja lõhkumisele vastupidavad need juba otsaga meelgi.

Et aga Ameerika oma saladuse edale hoiab, on Saksa keemik dr. Lecher Ameerika pyrexklaasi teaduslikult uurinud ja kindlaks teinud, et selle pääained on ränikivihapu, booraks ja savimuld, millele veidi lujja, magneesiaat ja natroni juure segatud. Dr. Lecher tegi vastava segu puhtast liivast, põletatud booraksist ja portselaanmullast ning katsus pyrexklaasi järele aimata. Algu ebaõnnestus katse, sest segu muutus põletamisel kivikõvaks massiks, mis harilikus klaasahjus enam illes ei sulanud. Viimati õnnestus aga erilises n. n. Seeger-ahjus, mis juba 8 tundi oli tegevuses, kuuetunnilise kuumutamise järele läbipaistvaks rohekaks klaas-massiks muuta, mis jahtumisel ei purunenud ja harilikku keedutemperatuuri välja kannatas. Kuid tähendatud klaasi valmistamine seisab Saksamaal veel alles lapsekingades ja asi nõuab põhjalikumat töötamist ja kohaseid abinõusid, et produktiivsust kui ka klaasi vastupidavusvõimet veelgi tõsta.

Uudised ookeani sügavustest.

Teaduse ja tehnika viimased edusammud on võimaldanud tungida ookeanide sügavustesse ja valgustanud seda omapärast ilma, mis seni inimeste silmade eest varjul oli.

Viimasel ajal on üles leitud kraadiklaas, mis vaatamata mitmetuhandelisele atmosfäärilisele rõhumiisele ookeani põhjas vee temperatuuri näitavad 0,01 kraadi võrd öieti ning sellest kõrvale ei kaldu, vaatamata sellele, et kraadiklaas ookeani pinnal soojemate veekihtidega kokku puutub.

Kõige suurem sügavus on leitud idapool Filippiini saari. Säl on meri sügav 9.780 meetrit, seega üle kilomeetri rohkem kui maailma kõige kõrgema mäe — Everesti — tipp.

Kaldaäärsete merede võrdlemisi madal põhi ei muutu kusagil järsult sügavaks. Kuigi kesk ookeane määratu suured kuristikud on äiksteisest eraldatud 5½—6½ tuhande meetri kõrguste mägede ja nõlvakutega, on üleminekud siiski võrdlemisi liuskad.

Ookeani vee temperatuur on seda madalam, mida sügavamal pinnast. Kõige kõrgem temperatuur 200—1000 meetri sügavuses ei ole mitte ekvaatorimail, nagu vast arvata võiks, vaid 20—30 põhja ja lõuna lause kraadil. Ekvatoriaalsed veed on soojad ainult pinnal, kuna all on külmad voolud. Põhjamerede jääse katte all on aga sügavuses soojad voolud.

Arvatakse, et päikese energia mõjul sünnib horisontaalne ja vertikaalne veeringlooks ja põhjamerede soojade ning soolaste vete vahetus lõunamerede külmade ning magedate vetega.

—ste.

Katsed ja saavutused telemehaanika alal.

Üheks huvitavamaks meie aja tehnika probleemiks on telemehaanika. Telemehaanika on tehnika haru, mis käsitab mitmesuguste mehhanismide juhtimiste võimalust teatud kaugusest raadiolainete abil.

Juba ilmasõja ajal tehti sel alal tähelepanemisi-väärilisi katseid Saksa- ja Prantsusmaal.

Päale ilmasõja lõppu jätkavad tähtsamad suurriigid õige intensiivselt katseid telemehaanika arendamise alal; katsete tagajärgi hoitakse suures saladuses, sest telemehaanika probleemi lahendamisel on määratu suur sõjaline tähendus.

Prantsusmaal konstrueerisid Boncher ja Paryond aparaadi, millega raadiolainete abil õhus ilma tendurita lennukit võib juhtida. Seejuures teeb raskepommidega varustatud lennuk õhus maal asuva aparaadi juhtimisel igasuguseid manöövreid suure tuule päale vaatamata.

Põhja-Ameerika Ühisriikides juhtiti meremanöövritel soomuslaeva „Yova“ ülaltähendatud aparaadi abil, mis samuti häid tagajärgi andis.

Seised saavutused lubavad loota, et telemehaanika küsimus lähemal aastatel vähemalt ses osas laheneb, mis puutub mehhanismide juhtimist kauges maal tagant.

Teiseks ülesandeks on õpetlastel raadiolainete kasutamine igasuguste mehhanismide liikumise takistamiseks.

Viimased teated uurimiste tulemustest tõendavad, et ka sel alal tagajärgi on saavutatud. Juba on erilise aparaadi abil lennukite mootorid elektrilainetega seisma pandud.

Kuid tuleviku õhusõjas pole sel suurt tähtsust, sest teadus leiab sellele vastuabinõusid. Nimelt poleks asjatundjate arvates raske lennukite mootorite magneetod välisest õhkkonnast isoleerida. Teiseks tehakse praegu katseid magneetota mootorite tarvitusele võtmiseks lennukitel.

Telemehaanika lahendaks praeguses tehnikas palju küsimusi ja aitaks suurtest raskustest üle.

—ste.

Ookean vajab puhastamist!

Meile tundub niisugune teade algul küll natuke pessimisuna, kuid ometi murtakse selle küsimuse üle mere-ringkondades tõsiselt pääd. Toonitatakse: ookean vajab puhastamist ja vajab kaitset hoolimata ümberkäimise vastu inimeste poolt.

Kivisõe tagavarade lõppemisega läheb mehaaniline liikumine ikka rohkem ja rohkem õhnmootorite päale üle. Kuid kiirus, millega õhnmootorid viimastel aastatel läbi

on lõõnud, ongi muretsemiste põhjuseks, nimelt rüvetavad õliaurikud ookeani!

Ameerika ühendatud riikide kongress nõudis juba 1922. a. kõigi meresõdurite vahelise konverentsi kokkukutsumist, et läbi kaaluda küsimust, kuidas kaotada või vähendada tarvitatud õli välajooksmist laevadest.

Kongressil juhiti tähelepanu järgmistele asjaoludele: Kestev nafta väljaimbumine õliküttega laevadest suurendab sadamates tulekahju hädahoitu;

ujuva nafta tõttu kannatab kalapüük ulgumerel, sest kalad kaovad õlisest veest;

kuurordid ja supelasutused kannavad miljonilisi kahjusid, sest ujuva nafta tõttu vähenevad supelasutused.

Esimeses jões tahetakse nõuda laevadelt endiste separaatorite sissesäädmist, mis tarvitatud nafta enne merrelaskmist rasvaainetest puhastaks.

Ookeani puhastamise ja hoidmise küsimust tahetakse anda Haagi kohtukoja kätte, et seda tõesti rahvusvahelises ulatuses läbi viia. -ste.

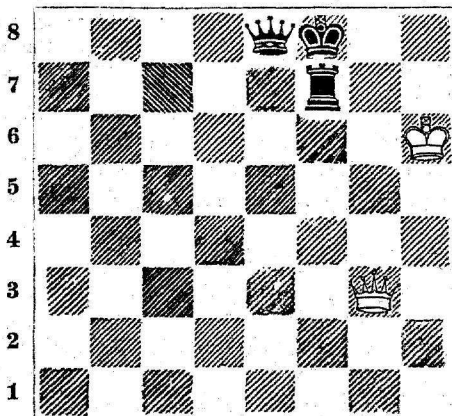
MALE.

Ülesanne nr. 1 (44).

Rud. Weinheimer.

Mustad

A B C D E F G H

Valged.

Valged: Kh6; Lg3 ♘
Must: Kf8; Le8; Vf7 (3).

Viik.

Olgu tähendatud, et ülesannetes alati algab valge ja täidab nõude (siin viik).

Lahendajatele teadmiseks teatame, et viik saabub: 1. suitsu seisus, 2. käikude kordamisel, 3. küllaldaselt vastasjõu nõrgestamisel.

Lahendused.

Ülesanne nr. 38.

1. c3-c4 L f3 : h1
 2. c4-c5 d7-d5
 3. c5 : d6 m. m. ja valge võidab, sest et must lipp kaduma läheb.
 - Kni 1. ... d7-d5,
 - siis 2. c4 : d5 L f3 : h1
 - (ed päälle järgneb kadu)
 3. d5 : e6 ja
 4. O a6-b7 + ja võidab.
- See ülesanne on rajatud musta abitusele kallakul a8-h1, kust must lipp ei suuda õigel ajal põgeneda.

Mäng nr. 1 (4).

Mängitud 16. novembril 1924. Tallinna turniiri 10. voorus.

Valge: Nedsvezki.

1. d2 - d4
2. c2 - c4
3. R b1 - c3
4. O c1 - g5
5. e2 - e3
6. R g1 - f3
7. L d1 - c2
8. O f1 - d3
9. 0 - 0
10. O d3 : c4
11. O c4 - d3
12. V f1 - d1
13. V a1 - c1
14. L c2 - e2
15. O d3 - c2

Must: J. Törn.

- d7 - d5
- e7 - e6
- R g8 - f6
- O f8 - e7
- 0 - 0
- R b8 - d7
- V18 - e8
- a7 - a6
- d5 : c4
- b7 - b5
- O c8 - b7
- L a8 - c8
- c7 - e5
- c5 - c4
- L c8 - c6

Saapunud seis iseloomustavad: valge etturite (jalameeste) ülekaal kesklas (tsentris) ja mustade etturite enamarv liputiival. Valge peab otsima pääletungi, sest must seisab lõpumänguks tugevamini.

16. R c3 - b1

Sellega ühenduses seisev R üleviimine d2-ruudule on ajakaotus.

16. ... V e8 - c8
17. R b1 - d2 h7 - h6
18. O g5 - h4 K g8 - h8

Kaks viimast musta käiku osutuvad pärastpoole halvadena.

19. e3 - e4

Sellega algab pääletung.

19. ... a6 - a5
20. e4 - e5 R f6 - d5
21. O h4 : e7 R d5 : e7
22. R d2 - e4

Nüüd ähvardab valge V-R (vankri ratsu vastu) ehk V-O (vankri oda vastu) võita.

22. ... f7 - f5 ?

Sel käigul on ka omad halvad küljed, sest kui valge oleks järgneval käigul lõõnud, mis olekski kõige parem käik olnud, oleks musta etturid kuninga tiival seisnud haledasti ja vähe kaitset kuningale pakkunud.

R d5 oli parem. Viimane käik oleks veel tugevam kui must oleks 18. ja 19. käigu tegemata jättnud.

23. R e4 - d6 V c8 - c7
24. R f3 - e1 R e7 - c8 ? ?

Lubamatu viga. Pääle R d5 oli mustal hää mäng.

25. R d6 - e8

Ratsu jõuab oma eesmärgile - vastase vankri kadustamisele.

25. ... R c8 - b6

26. L e2 - h5 ?

See käik on halvem kui vankri lõõmine.

26. ... R b6 - d5 ?

Jällegi halb: 28. ... V c8 järele oleks must vankri päästnud.

27. R e8 : c7 L c6 : c7

Nüüd alles hakkab must hästi mängima.

28. V d1 - d2 R d7 - b6
29. O c2 - d1 L c7 - e7
30. g2 - g3 b5 - b4
31. O d1 - f3 K h8 - h7
32. O f3 - g2 a5 - a4
33. R e1 - c2 c4 - c3
34. b2 : c3 b4 : c3
35. V d2 - d1
- V d3 päälle järgneb O a6.
35. ... R b6 - c4

See käik on kõige parem, olugi et tähtis c-ettur kaduma läheb.

36. O g2 : d5
37. V d1 — d3
38. V d3 : c3
39. R c2 — e1

Ähvardab kadu f1 pääl.

40. R e1 — g2

41. K g1 : g2

V c7, ähvardades vankri kahingut g7 pääl ühes järgneva kaduga, ei annud midagi, sest must kaitseb V g8 läbi ennast ära.

41. ...

42. K g2 — g1

h3-ruut on kuningale ebasoodus.

42. ...

43. D h5 — d1

Et kaudselt e5-etturit kaitsta, peab lipp halvema ruudule minema.

43. ...

Ähvardades jällegi e5-etturit lüüa.

44. V c1 — c2

Huvitav on jälgida, kuidas must, olles nõrgemajuline, suudab algatust omas käes hoida. Viimane musta kõik sunnib valget uue toe e5-etturile muretsema.

45. V c3 — e3

Ähvardades R f3 +.

46. K g1 — g2?

Valge, kes seni külmavereliselt end kaitstes, teeb saatusliku vea, mis lubab mustale V-R tagasi võita. L c1 oleks kõige parem olnud.

46. ...

47. V e3 — d3?

Kui õnnetus tuleb, siis tuleb ta uksest ja aknast pääle V : c4 oleks mäng küll viigiga lõppenud.

47. ...

Ratsu on vaevarikast tööd teinud. Nüüd läheb ta surma musta värvide eest, tundes võidu. Lõpp ei vaja seletust.

O b7 : d5

R c4 — d2

L e7 — b7

L b7 — b5

O d5 : g2

L b5 — d5 +

L d5 : d4

V a8 — d8

V d8 — d5

L d4 — b4

R d2 — c4

R c4 — e3 +

48. f2 : e3

49. L d1 — f3

50. V c2 — e2

51. K g2 — f2

52. V e2 — e1

53. V e1 — d1

54. K f2 — g1

55. L f3 : e2

Valge annab alla, sest ta kaotab veel ühe etturi.

Mõtlemissaeg:

3 t. 25 m.

3 t. 28 m.

Kirjavastused.

M. S. Haapsalu. — A. S. Nõo. — „Neli luuletust“ Tartu. — Aka Valuste. Tartu. — K. E. — nn. Tartu. — Ed. Alutaguse. — R. K. Tõlge V. Reymont'i järele. — Lemmo. — J. A.-r. Pärnu. — H. P. Tõlge A. France'ist. — A. V. Tõlge Ewers'ist:

Ei ilmu. Osalt keeleliselt nõrgad, osalt ilma kirjanudliku väärtuseta.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Edmondo de Amicis. Süda. Raamat noorusele. 2.j. Nelja illustratsiooniga. Itaalia keelest tõlkinud A. Elken. 112 lk. „Odamees“, Tartu. 1925. a. Hind 160 mk.

Päevaraamatuna peetud jutukesed Itaalia koolinoorsoo elust. Jutukesed on sügavalt moraalse põhitooniga, paiguti on nad kaasakiskuvad väikeste kangelastegude kirjeldused. Noorsoo (umbes keskkoolide noorema astme) kirjandusena võib seda teost üheks õnnelikumaks pidada vastavas eas noorsoole määratud viimase aja tõlkekirjanduses.

Vastutav toimetaja E. Raudsepp.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Soovitame publikumile elegantseid, hästi tualettidele kokkukõlawaid lakk-, sild-brokaat kingi, niisama kõiki teisi **jalanõusid.**

Valik suurejooneline. Hinnad võistlemata odavad. **KÕUSEL & KÕTSL.** Müüriwahe t. 9. Jalanõudekpl. Vana Kalamaja 26. Oma tööstus.

**Schokolaadi-,
kompveki- ja
biskviiditehas**

A. Brandmann

Tallinnas, V. Tartu mnf. 46.

Kõnefr. 15-94.

Paul Michelson

Väike-Karja t. nr. 6, Tallinnas.

Soovitab igasugu **kübaraid ja mütse** meestele, lastele ja koolilastele.

Hinnad odavad.

Kasukaid võetakse suveks hoivale, et kolde eest kaitsta.

Valmisriiete kauplus

Uus Kalamaja tän. 9-b.

Soovitab igaks hooajaks kõige uuemate moodide järele meesterahva palituid, õllikondi, pükse j. n. e. paremaid sise- ja väljamaa riietist.

Igasuguste tellimiste vastuvõtmine.

Töö kiire ja korralik.

Aust. rätsepp J. Loormann.

TULETIKUVABRIK

„PHÖNIX”

Viljandis
(Omanik Ed. Pohl)

Kõige suurem ja uuem sisseseade
Eestis. Toodang 12.500.000 toosi kuus.

Pääladu ja kontor:
TALLINN, S. Rooskrantsi tän. 8

Kõnetr. 20-64
Telegrammi-aadress: EPOHL-TALLINN
Kirja-aadress: Tallinn, Postkast Nr. 138.

THE

„PHÖNIX”

Matchwerks, Viljandi,
Esthonia.

The largest & most modern Plant in
Esthonia. Production 12.500.000
boxes per month.

Head Office & Stores:
TALLINN, S. Rooskrantsi tän. 8

Telephone: 20-64.
Telegrams: EPOHL-TALLINN Letters: Post Box 138.

EESTIMAA TÖÖSTUSE JA KAUBANDUSE PANK

Pääpank Tallinnas, S. Karja tän. 7.

Osakonnad: Haapsalus, Pärnus,
Tartus, Narvas, Valgas ja Viljandis.

Aksia-kapital Emk. 200.000.000
Tagavarakapital „ 100.000.000

Telegrammi-aadress: „INDUSTRIEBANK“.

Pank toimetab kõiksuguseid panga-
operatsioone sise- ja väljamaal.

KOMMERTS PANK

TALLINN, SUUR KARJA TÄN. 15

TELEGR.-AADRESS: «KOMMERTSPANK»

TELEF. 986, 989

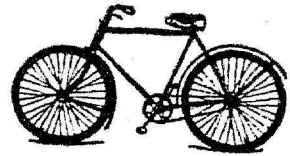
PANK VÕTAB RAHA HOIULE, ANNAB VÄLJA
LAENUSID JA TOIMETAB KÕIKSUGU PANGA-
OPERATSIOONE KODU- JA VÄLJAMAAL.

PANGA JUHATUS.

Tähele panna!

Kes kauba häduse pääle rõhku paneb, see ostab

LIER & ROSSBAUM'i juurest

Tallinn, Rataskaevu 1. nr. 5, kõnetr. 27-34.

Õmblusmasinaid „Mundlos-Original-Victoria“ ja „Veritas“ perekonnale ja tööstusele. Õmbluse ja tikkimise juhatas hinnata.

Kudumismasinad Claes & Flenjfe, Mühlhausen, moodstate jakkide, riiete, sukkade j. n. e. kudumiseks.

Jalgrattaaid „Raleigh“, „Wanderer“ ja „Brennabor“ uued mudelid.

Kirjutusmasinad „Continental“ ja „Koppel“ kõigi uuendustega ning praktilisem. PAC-JUNDAM. APAR. „Opalograph“ ja „Schjapirograph“ kõige uuem uuemasi.

Nõelad, laevukesed, õli, jalgratta osad ja kõik tarbeasjad ülemal nimetatud masinatele.

Parandustöö koda.
Müük järelmaksuga.

Rätsepaäri

MAX JOHANSON

Tallinn, Lühikejalg № 6, kõnetr. 30-89.

Et vastu tulla tellijate nõuetele, olen oma riidetagavara rikkalikult täiendanud kõige kuulsamate ja üle ilma tuntud Inglise firmade riiega, samuti ka tuntud häduses voodriidega ning muu manusega, mis võimaldab mulle oma tellijate kõige nõudlikumaid soove ajakohaselt täita.

Kõige austusega

M. Johanson.

Ostjatele õpetatakse maksuta kunst-väljaõmblemist.

Müük ka järelmaksuga.

Müük ka järelmaksuga.

Oma vabriku kauplused kõigis linnades. Komisjoni agendid üle maa.

TALLINNA KREDIIT PANK A.-S.

Asut. 1907. a.

Tallinnas, Suur Karja tän. 23. :-: Telegr.aadr.: Krediitbank.

Kõnetr.: üldine 4-36; juhatus 12-49; kauba jaosk. 19-64.

OSAKONNAD HAAPSALUS JA NÕMMEL.

Pank toimetab kõiksugu pangaoperatsioone sise- ja väljamaal.

JUHATUS.

Ühing on asutatud 1920. aastal.

Tallinna Vastastikku Vastutavate Ametnikkude Ühing

TALLINN, RÜÜTLI TANAV 6. KÕNETRAAT 15-48.

Soovitab

oma liigete hulgas hääli vilunud ja laimatute elukommetega

ärijuhte, raamatupidajaid, laduvalitsejaid, laekahoidjaid, kaubareisijaid jne.

Vastutab

oma liigete kätte usaldatud varanduste eest kõigi liigete üksteise eest vastutamisega.

Vastutuskapitalid hoitakse Eesti Pangas Tallinna Börsi-Komitee valve all.

Ühing on asutatud 1920. aastal.

KINNITUS AKTSIA SELTS

EESTI LLOID

Talinnas, Pikk tän. nr. 28.

Kõnetraadid: 6—24, 17—03.

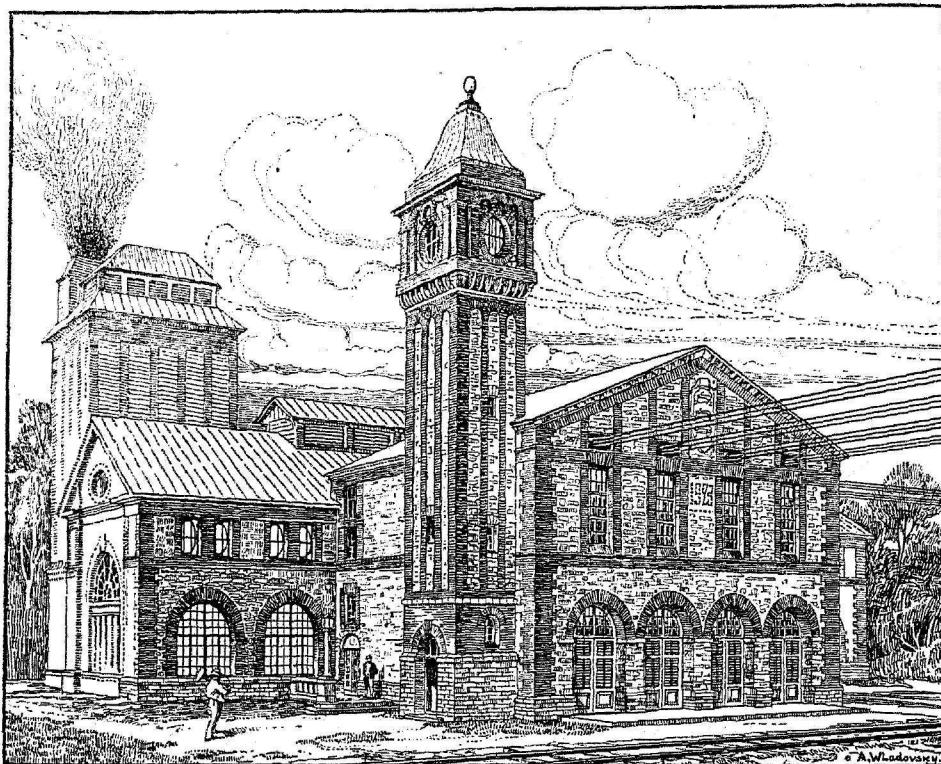
Tulekinnitused.

Elukinnitused.

Onnetusjuhuste kinnitused.

Veokinnitused.

Kinnitage oma varandust ja elu kuni
veel aeg.

Ellamaa elektrijaam (tarvitab kütteks ainult turvast.)

RIIGI TURBATOOSTUS,

juhatus Tallinnas, Kohtu tän. 8,

varustab kütetarvitajaid Ellamaa, Aruküla ja Lavassaare turbatööstuste
odava ja kõrgeväärusliku

PRESSTURBAGA.

Varustab Ellamaa kaugema elektrijaamast Haapsalu-Tallinna elektriliini
ümbruskonnas asuvaid tööstuseitevõtteid ja teisi valguse ning energia
tarvitajaid odava

ELEKTRIENERGIAGA

ning elektriseerib põllumajandust.

Muuseas varustab elektrienergiaga Tallinna-Pääsküla elektriraudteed,
raudtee ja arsenaali töökoda ning paljuid teisi suuremaid tehaseid.

Aastane turbaoodang ligi 4.000.000 puuda.
Ellamaa elektrijaama võime 2.200 hobusejõudu.

Töökool ja õppekool. Kasvatus-teadusline teos. C. H. Niggol. Hind 50 mk.

Maria Montessori meetodi äraldused. Kasvatuslik süsteem. C. H. Niggol. Hind 60 mk.

Meie jõumajanduse sihtjooned tulevikus. Prof. A. Kink. Hind 40 mk.

Tartu-Pihkva ja Narva veetee. Prof. A. Kink. Hind 40 mk.

Lõhkeained. I osa. D. Buxhoevden. Hind 100 mk.

Parlament. Riigiteadus. H. V. Gerlach. Tõlk. P. Grünfeldt. Hind 35 mk.

Mida võiks igaüks suguhaigustest teada. Dr. A. Rütman. Hind 75 mk.

Kuidas kunstlikult nooreks saada. Loodusloolised uurimused. Prof. Steinach. Hind 30 mk.

Täielik malemängu õpetus. A. Burmeister. Hind 135 mk.

Nahksuka jutud. I indiaanilugu. F. Cooper. Tõlkinud J. Sander. Hind 135 mk.

Prints ja kerjus. Romaan. Mark Twain. Tõlkinud A. Oras. Hind 130 mk.

Väikesed rõõmud ja mured. Muinasjutud. G. Galina. Tõlkinud E. Jõgi. Hind 120 mk.

Frithjof. Norra rahvaepos. Ümber jutustanud P. Grünfeldt. Hind 75 mk.

Minu kodust. Lasteraamat. J. Lattik. Hind 130 mk.

Lapsepõlve Kungla. Lood ja lallitused lastele. K. E. Sõst. R. Kiviti illustused. Hind 130 mk.

Kolm muinasjuttu lastele. Z. Topelius. Soome keelest M. Nurmik. Hind 50 mk.

Jänes Vemmalsaare juhtumised. Anni Svan. Soome keelest tõlkinud L. Luiga. Hind 80 mk.

Jaunart Jauram. Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 70 mk.

Jaunart Jaurami jõngermannid. Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 65 mk.

Jõngermannide jandid. Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 60 mk.

Vallatused ja riukad. Kuus lõbusat lugu. Piltides kujutanud Wilhelm Busch. Eestistanud Endor Tendor. Hind 160 mk.

Kahupea Kaarel. Pildiraamat 3-6-a. lastele. Dr. H. Hoffmann. Eestistanud Endor Tendor. Hind 140 mk.

Omal jõul edasi. Karakteri kasvatusline lugemine. Gizyk, Paul v. Tõlkinud G. E. Luiga. Teine trükk. Hind 150 mk.

Taeva-Kääbus. Muinasjutt-broshüür. J. Oro. Ilustanud Gori. Hind 30 mk.

Saadaval pääladus

T. E. K.-Ü. „Päevalehe“ raamatu- ja kirjutusmaterjaalikaupluses

Jaani t. nr. 6. Krediid-Panga majas,
ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes
ning paremates raamatukauplustes.

„AGU“

kirjanduse-, kunsti- ja kultuursisuline
perekondlik pildiajakiri jõudis
käesoleval aast. 3. aastakäiku,
ilmudes iga 2 nädala tagant
mitmei muudetud ja uuen-
datud kujul.

„AGU“ sisaldab va-
litud oma- ja
väljamaa ilukirjandust: jutte,
luuletusi, artikleid ja vesteid.
Toob reproduktsioonekuns-
tiuudistest.

„AGU“ toob kirju-
tusi ja pilte
Eesti kultuurelu sündmustest.

„AGU“ jälgib välja-
maa sünd-
musi sõnas ja pildis. Piltide
elavuse, mitmekesiduse ja
rohkuse pääle pannakse
rõhku.

Eelmise numbriga al-
gas Chesterioni huvitav
kriminaalromaan „Mees,
kes oli neljapäev“. Selle
juhtumiserikka romaani voo-

ruseks on, ei ta on põnev
ja ühtlasi suure kunstiväär-
tusega teos.

„AGU“ perekonna-
lehena toob
võimalikult igas numbris
kindlad osakonnad, nagu:
teatri, muusika ja kirjan-
duse-kunsti ringvaated; kä-
sitöö ja moe, spordi, male,
nalja ja «mitmesugusi» osa-
konnad.

„AGU“ loodab an-
da võivat
iga numbriga rikkalikku,
huvitavat, mitmekesist, kuid
väärtuslikku lugemist ja
vaateid. Tal on laialdane
ja tuntud kaastöölise ring-
kond.

„AO“ tellimise hind

1 kuu pääle	80 marka
3 „ „	240 „
6 „ „	460 „
12 „ „	900 „

Üksiku numbrü hind 40 mrk.

Kuulutuste hind:

1 lehekülg	4000 marka.
1/2 „	2000 „
1/4 „	1000 „
1/16 „	250 „
Esimese kaane sisekülg	6000 „
Viimase kaane väliskülg	8000 „

Tellimisi võtab vastu „Päevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk tän. 2. Pääle selle
võib „AGU“ tellida raamatukaupluste ja kõigi vabariigi posikonitorite kaudu.
Kirjade aadress: Tallinn, „AGU“.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk tän. 2.